

Зэфэхьысыжъхэр

Коррупцием пэшуклогъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и Президент дэжъ щызэхашагъэ Советым зичэзыу зэхэсыгъо тыгъуасэ илагъ. Ащ илофшIэн зэрищагъ АР-м и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан.

Иофтхьабзэр рамыгъажъэзэ, коррупцием пэшуклогъэным истратегие иунашъо УФ-м и Президентэу Дмитрий Медведевыр зэрэкIэтхъыгъэр АР-м и Президент кылуагъ.

Коррупцием ылъэныкъокIэ Иофхэм языхт, ащ пэшуклогъэным фэшI 2009-рэ ильэсым Адыгеим щызэхашагъэ Иофтхьабзэхэм, ащ зэфэхьысыжъу афэхьугъэхэм ыкIи тапэкIэ пшъэрылгъуу зыфагъэуцужьхэрэм кызырэгъуогъэхэр тегушылагъэх. Мыш фэгъэхьыгъуу доклад кышшылъ Советым и Секретарэу Владислав Федоровым. Коррупцием ебэныгъэным пае УФ-м и Президент унашъоу ышшылгъэхэм адиштэу ялофшIэн зэрэхашагъэр ащ кылуагъ. Ильэсэу икIыгъэм кыкIоцI шэпхъэ-правовой акт 214-р законом диштэу гъэпсыгъэхэмэ ауплъэкIугъ, шыкIагъэу, мытэрэзэу кыыхафэгъэхэм ядэгъэзыжын Иоф дашлагъ. Республикэм щагъэнэфэгъэ программэхэр зэрагъэцэклагъэм, бюджет ахыцэр зэрагъэфедагъэм, нэмыкI Иофыгъохэм альэныкъокIэ уплъэкIунхэр пчъагъэрэ зэхашагъ. Джащ фэдэу ИэнатIэ зылыгъ пащэхэм, хэбзэ гъэцэклэкIо ыкIи правэухъумэкIо органхэм УФ-м изаконодательствэ зэрагъэцэклэрэм, цIыфхэм лэжъапкIэу кыахырэр шэпхъэ гъэнафэгъэхэм адештэхэмэ агъэунафэгъэх. Зэфэхьысыжъхэр пшшымэ, коррупцием ылъэныкъокIэ АР-м хэгъэгукIоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ гъоогъу 346-рэ цIыфхэм зыкыфагъэзагъ, ащ щыцэу 129-м япхыгъэу уголовнэ Иофхэр кызызIуахыгъэх. УФ-м и Прокуратурэ АР-мкIэ изэхэфын ГъэlorышIапIэ материал 217-рэ IэкIэхьагъ, 55-мкIэ уголовнэ Иофхэр кызызIуахыгъ.

2008-рэ ильэсым елытыгъэмэ, блэкIыгъэ ильэсым коррупцием ылъэныкъокIэ кызызIуахыгъэ уголовнэ Иофхэм япчъагъэ хэпшыкIэу зэрэхъуагъэм АР-м и Прокурор илэпылэгъоу Владимир Курочкиным кызырэгъуогъэхэм анаIэ тыраригъэдзагъ. КыыхэкIыгъ къэралыгъо ИофшIапIэхэм аIутхэр, правэухъумэкIо органхэм яллыкIохэр УФ-м изаконодательствэ димыштэу коммерческэ Иофыгъохэм

ашыгъэх

апылгыгъэхэу. Анахъ гумэкIыгъуабэ кызыпкIырэ лъэныкъохэм ащыщых псауныгъэр кыухъумэгъэным, гъэсэныгъэм, правэухъумэкIо органхэм ясистемэхэр, псэупIэ-коммунальнэ хызмэтыр, нэмыкIхэри. Джащ фэдэу муниципальнэ образование «Теуцожь район» зыфиIорэм иадминистрации ипащэ, иIэнатIэ кызыфигъэфедзэ, Урысыем изаконодательствэ зэриукуагъэр, республикэм Иоф шызышIэрэ прокурорхэм, врачхэм, милицием иструктурэ хэтхэм ащыщхэм «ахыцэ кыуалъхъ» аштагъэу кызыраубытыгъэхэр В.Курочкиным кылуагъ. Агъэунафэгъэ правэуконыгъэхэм ащыщ ИофшIапIэхэм япэщэ зырызхэм законом димыштэу ежъхэм лэжъапкIэшхохэр зэрэзыфагъэуцужьыгъэр.

УФ-м и Прокуратурэ АР-мкIэ изэхэфын комитет и ГъэlorышIапIэ ипащэу Василий Семеновым гумэкIыгъо шъхьалэу кыгъэнафэгъэхэм ащыщ «ахыцэ кыуалъхъ» ИэнатIэ зылыгъ пащэхэм бэрэ аштэу кызырэхэкIырэ. 2009-рэ ильэсым ащ фэдэ уголовнэ Иоф 14 судхэм алэклагъэхьагъ, ильэсэу тызыхэтым иапэрэ мазэхэм уголовнэ Иофи 6 кызызIуахыгъэх.

Урысыем щагъэнэфэгъэ лъэкIкI проектхэм ыкIи республикэ программэхэм аплъухьэрэ ахыцэр муниципальнэ образованиехэм зэрагъэцэклагъэм нэужым тегушылагъэх. Мы лъэныкъомкIи гумэкIыгъохэр зэрэщыIэхэр къэнэфагъ. Коррупцием пэшуклогъэнымкIэ 2009-рэ ильэсым Иофэу ашлагъэм кытегушылагъ АР-м иуплъэкIу-лэйтэкIо палатэ итхьаматэу Мэхьош Рэщыдэ. ШыкIагъэу щыIэхэр дэгъэзыжыгъээнхэмкIэ еплъыкIэу яIэхэр кыралотыкIыгъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратрэ федеральнэ инспектор шъхьалэу Лылужъу Адамрэ.

Зэхэсыгъом кIэух зэфэхьысыжъхэр Тхьаклушынэ Аслъан кыфишIыхэзэ, Иофыгъоу зытегушылагъэхэм язэшIохын тапэки лыгъэкIотэгъэным мэхьанэшхо зэриIэр кылуагъ. Коррупцием пэшуклогъэным пае республикэм иструктурэхэр зэкIэ зэготхэу зэдэлъжъэнхэ фаеу республикэм ипащэ ылъытагъ. Непэ законыр зыукторэ пащэхэм пшъэдэкIыжъ ягъэхьыгъэным, ахэм пытагъэ хэлъэу адзеклогъэным ишIогъэшхо кызырэкIоштыр Президентым кыыхыгъэщыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

2010-р — кIэлэегъаджэм и Ильэс

Игъогу дахэ, имурад зафэ

Къуаджэу Блащэпсынэрэ кыутырэу Игнатевскэмрэ зэкIэрыс шъыпкъэх, ащыпсэурэ цIыфхэри япхъэй-псый зэхэлъэу егъашIэм кырыкIуагъэх ыкIи кыырэклэх. Ауми псэупитIур зыгощырэ азыфагу ичырэ псыхъоу Шэхурадж ары. Клон-чъэныр зикласэмкIэ мы гъогу икIун такыкыпэ Иоф, етIани ащ есагъэмкIэ жьыкъэщэгъу гупсэфыгъу.

Вэрэкъо (БрантIэ) Сулимэт Умарэ ыпхъур мафэ къэс

ильэс 30 хъугъэу мы гъогу тет, кIэлэегъаджэ чан пэрытым ишIэныгъи, игукIэгъуи, иамал-кыулай шлагъохэри емызэщыжъэу Игнатевскэ гурыт еджапIэм ехыых. Мафэм мафэр, ильэсым ильэсыр кыкIэлъэкIо, урысыбзэмрэ литературэмрэкIэ ыкIи адыгабзэмрэ литературэмрэкIэ кIэлэегъаджэу Вэрэкъо Сулимэт исэнэхьаткIэ ныбжьы ыгу джэнджэш кыыхагъэп, «сыпшъыгъ» ыжэ кыдэкIыгъэу цIыф зэхихы-

гъэп, имурад зафэ зылгыщэу, кIэлэеджакIохэм афэклорэ гъогу дахэр емызэщыжъэу пхырэщы. Вэрэкъо Сулимэт фэгъэхьыгъэ тхыгъэ тигъэзет номерхэм ащыщ шIэхэу кыыхащт.

МАМЫРЫКЪО
Нуриет.

Сурэтым итыр: Кошхъэблэ районымкIэ Игнатевскэ гурыт еджапIэу N 10-м икIэлэегъаджэ пэрытэу Вэрэкъо (БрантIэ) Сулимэт.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2010-рэ ильэсым гъэтхэпэм и 25-м ышылгъэ унашъоу N 59-р зытетэу «Хэгъэгу ззошхом хэлэжъагъэхэу Адыгэ Республикэм исхэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашIынэу зытефэхэрэм ыкIи 2005-рэ ильэсым гъэтхэпэм и 1-м нэс учетым учугъэхэм унэ ращэфыным пае Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет имылькыу зэралэклагъэхьэрэ шлыкIэм ехыыллагъ» зыфиIорэм зэхьокIыныгъэхэр фэшылгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Федеральнэ законодательствэм диштэу гъэпсыгъэным фэшI унашъо сэшIы:

1. Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2010-рэ ильэсым гъэтхэпэм и 25-м ышылгъэ унашъоу N 59-р зытетэу «Хэгъэгу ззошхом хэлэжъагъэхэу Адыгэ Республикэм исхэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашIынэу зытефэхэрэм ыкIи 2005-рэ ильэсым гъэтхэпэм и 1-м нэс учетым учугъэхэм унэ ращэфыным пае Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет имылькыу зэралэклагъэхьэрэ шлыкIэм ехыыллагъ» зыфиIорэм ипэублэ зэхьокIыныгъэ фэшылгъэнэу, гушыIэхэу «Урысые Федерацием и Президент 2008-

рэ ильэсым жьоныгъуакIэм и 7-м ышылгъэ Указэу N 714-р зытетэу «1941 — 1945-рэ ильэсхэм щылэгъэ Хэгъэгу ззошхом иветеранхэм зыщыпсэушты унэхэр алэклэгъэхьэгъэнхэм ехыыллагъ» зыфиIорэм ия 3-рэ пункт «гъэцэклэгъэным тегъэпсыхьагъэу» зыфиIохэрэр ащ хэгъэкIыгъэнхэу.

2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм щегъэжъагъэу мы унашъом кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ иминистрэу
Наталья ШИРОКОВА

къ. Мыекыуапэ, гъэтхэпэм и 31-рэ, 2010-рэ ильэс N 72

Хъазрэт тщыгъупшэрэп

«Шэжъ тхылъым» мырэуштэу итхэгъ: «Нэхэе Хъазрэт Шумафэ ыкью, 1922-рэ илъэсым Теуцожь районым щыщ къуаджэу Джэджэхаблэ кышчы-хъугъ. Дзэкълэ кызырэ-кълэу Хэгъэгъу ззошхом хэтыгъ. 1943-рэ илъэсым мэзаем и 16-м заом щыфэхыгъ, Орловскэ хэкум щыщ селоу Тро-ицкэм щагъэттылгыгъ».

Нэхэе Хъазрэт Тэуе гурыт имыкьурэ еджаплэу дэтыгъэм я 7-рэ классыр кышчыухыгъ. Ащ ыуж Пчыхалыкыуае шеджэ зэхъум Хъалъэкыуае дэс янэш Тхьалхэм аджэ исэу Пчыхалыкыуае кълэз, я 8-рэ классыр кышчыгъ. Тикъуаджэ кълэжы, буфетым йоф щышлагъ.

1941-рэ илъэсым мэкъуогъу мазэм и 22-м заор кызежэм, Хъазрэт ащ амышцэу чылэм дэсыгъ. Ятэ кулакэу алуи зэрагъэмысагъэм пае «кулакым ыкью» алоти кеджэштыгъэх, ащ фэшл адрэ кълалэхэм ахэтэу фронтым йуагъэханыр кырагъэкълэуштыгъэп.

Хъазрэт ятэу Шумафэ мэлыбэ ыхъуштыгъ. Илэр зыфэдизыри ышлэжыштыгъэп. Мэлхэр дифыхэ зыхъу-кълэ, лэхъогъум икълыхэгъа-

гъэр къафэлотэжыштыгъэп.

Шумафэ унэу зэрысыгъэм кырагъэкълэ, кълэджэ Советым итхьаматэ рагъэттысхэгъагъ. Ари цыф дэгъугъ, Шумафэ икълалэхэм ренэу ыналэ атыригъэтыштыгъ.

Хъазрэт къуаджэм бэрэ дагъэсыгъэп, заом ащагъ, 1943-рэ илъэсым имэзэе мазэ и 16-м хэклэдагъ. Ащ игъусагъэхэм ащышхэм лы-хъужыныгъэ заом Хъазрэт щызэрихъагъэу къалотэжыштыгъ. Кълэжыгъэхэм янасып кышчыгъ, хэклэдагъэхэр насыпынчэ хъугъэх.

Ахэм ятэхэри, янэхэри, ашыпхъухэри, ячыли алъэгъужыгъэхэп, зы ордени къафагъэшшоагъэп, медали кыратыгъэп. Бгъэхалхъэхэр ахизэу кълэжыгъэхэм ар къагъэхъагъ, дэгъу дэд, ау щымылэжхэми бгъэхалхъэхэр яфэшъуашэх, къэнагъэхэми ар гуапэ ащыхъуштыгъ.

Хъазрэт ышнахыкълэу Исмахылэ 1929-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 28-м кълэхъугъ. Ашыпхъуигъу дунаир ахъожыгъ. Ныбджэгъу дэгъоу Хъазрэт илагъ Хъутыжъ Хъалидэ. Лъэшэу зыпщэ-

гъагъэх, шлу дэдэ зэрэлъэгъуштыгъэх. Сурэтым ахэр арых итыхэри, сэмэгумкълэ шысыр Нэхэе Хъазрэт, джабгъумкълэ адыгэ палэ зышчыгъу шысыр Хъутыжъ Хъалид. Заор аухыфэ Хъалиди хэлэжыагъ, инасып кышчы, улагъэхэр тельхэу кышхыжыгъ. Военрукэу кълэджэ еджаплэм йоф щышлагъ, тучантесыгъ, почтэм ипэшэ лэнатлэ ыгъэцакълэз, пенсием кълуагъэ. Ащи идунай ыхъожыгъ. Хъалидэ заом ыпэкълэ я 9-рэ классыр Пэнэжыкыуае кышчыухыгъагъ. Краснодар полковой школэу дэтым шеджэзэ, ар кымыухэу заом ащэгъагъ. Сталинград щыкълэжэ заом хэлэжыагъ.

Хэклэдагъ заом Нэхэе Хъазрэт. Гъэхъагъэу илэри цыф ышлэрэп. «Шэжъ тхылъыр» ары ащ фэдэхэм ягу-гъу кызышчышчыгъэрэ за-кълэ, Тхьэм бэгъашлэ ешлэх ар зыгъэхъазырыгъэхэр. Тикъуаджэ дэт саугъэтми тхэгъэх чылэм щышхэу ззошхом хэклэдагъэхэм алъэ-кълуацлэхэр.

Теклоныгъэр Хэгъэгъу ззошхом кызышчыдахыгъэр шлэхэу илъэс 65-рэ хъушт. Джэджэхъэблэ коим щышхэу заом хэтыгъэу зы нэгъыри къэнэжыгъэп.

ХЪУТЫЖЪ Арамбий. Джэджэхъэблэ коим иветеранхэм я Совет итхьамат.

Композиторхэм язэнэкълэу зэфэхьысыжыгъ

Хэгъэгъу ззошхом Теклоныгъэр кызышчыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм культурэмкълэ и Министерствэрэ Адыгейм икомполитормэ я Союзрэ зэнэкълэу зэхъагъэр зэфэхьысыжыгъ.

Зэнэкълэуэхэм ахэлэжыагъэхэр купышху гошыгъагъэх. Оркестровэ произведение мыинхэр усыгъэнхэмкълэ композитор цлэрылоу Нэхэе Аслъан апэрэ чыплэр фагъэшшоагъ. Шухъафтыныр сомэ мин 18 мэхъу.

Камернэ музыкальнэ Имэпсымэхэм апае атыгъэ произведениехэр зызэрагъапшэхэм, композитор ныбжыкълэу Андзэрэкълэ Долэт апэрэ чыплэр кыдыхыгъ, сомэ мин 13 фагъэшшоагъ. Флейтэм, виолончелым ыкълэ фортепианэм апае «Трио» зыфилорэр ытхыгъ.

Поэмэу «Убыххэр» зыфилорэр композиторэу, артист цлэрылоу Андзэрэкълэ Вячеслав ыусыгъ. Ащи шухъафтынэу фашыгъэр сомэ мин 13.

Композиторхэм аусыгъэ ордэхэу произведение мыинхэу алъытэхэрэм къащыхагъэщыгъэх Жэнэ Къырымызэ иусэмэ атехыгъэу Бысыдж Мурат ыусыгъэу «Лыхъужхэм афэгъэхьыгъэ ордэдыр» композиторэу Кылкълэ Хысэ ыусыгъэ тхыдэу «Заом тэ тыфаеп» зыфилорэмрэ. Гушчы-лэхэр Кошбэе Пшымафэ иех. Бысыдж Муратэрэ Кылкълэ Хысэрэ сомэ мини 8 зырыз афагъэшшоагъ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Жюрим пэцэныгъэ дызэрихъагъ АР-м икомполитормэ я Союз итхьаматэу, Адыгейм искусствэхэмкълэ изаслуженнэ йофшлэшхоу, профессорэу Къэгъэзжэ Байзэт. Ащ игуадзэу щытыгъ АР-м культурэмкълэ и Министерствэ иотдел ипашэу, Адыгейм культурэмкълэ изаслуженнэ йофшлэу Шэуджэн Бэлэ.

Жюрим хэтыгъэх композиторхэу Нэхэе Аслъанрэ Татьяна Суховамрэ, музыковедэу Наталья Чепниан.

Шэжъ тилэным, патриотическэ ыкълэ интернациональнэ плуныгъэр лъэхъаным диттэу зэхэщэгъэным фэшл ащ фэдэ творческэ зэнэкълэуэхэм мэхъэнэ ин ял. Кълэлошт илъэсыми зэнэкълэуэхэр зэхэщэнхэу Шэуджэн Бэлэрэ Къэгъэзжэ Байзэтрэ кыта-йуагъэш, йофыр зэрэлъыкълэу тэщтым тичыхэ тель. Произведениеу кырахыллэгъэхэр 10 хъуштыгъэх. Ныбжыкълэм ащышхэу Пыс Артем Ленинград икълэлэцылкълэу Хэм Адыгейм иунагъохэр лэпылэгъу афэхъуи кызырагъэнэжыгъагъэхэм фэгъэхьыгъэу ыусыгъ. Сомэ мини 4 шухъафтынэу ащ фагъэшшоагъ.

Унэхэр шлэхэу аратыштых

Теклоныгъэм и Мафэ кълэмысызэ заом хэлэжыагъэхэу къалэу Шъачэ щыпсэурэ нэгъыри 124-м квартиракълэу аратыштыхэр мы мафэхэм ашлэх. Ащ пае 12-у этет унэ къалэм ичыллэ анахъ дахэхэм ащышхым пэгъунэгъоу шагъэпсы. Мэзэ заулэклэ унэр къалэтыгъ, псэолъэшлэхэм джы унэкълэушхэр кыраикълых, ышхъэ тэзылхъэштхэри йофым фежыагъэх.

Кълэу Шъачэ имэрэу Анатолий Пахомовыр унэм ишлэны зэрэлъагъэкълуатэрэм

егъэразэ, игъом зэратыштыми ицыхэ тель.

— Зэрэдгъэнэфэгъагъэу, мэлылфэгъум и 26-м унэр псэолъэшлэхэм атышт. Жьоныгъуакълэм и 7-м заом иветеранхэм ордерхэр ятыжыштых, мэфэкълэ мафэм, жьоныгъуакълэм и 9-м, псэулэклэхэм ветеранхэр ачлэхъажыштых.

Унэм иапэрэ этаж тучанхэр, парикмахерскэр, поликлиникэр, нэмыкълэу кълэу-кълэхэм якъутамэхэр члэтыштых, ахэм зэоллэхэм ящылэклэ къагъэпсынклэшт.

(Тикорр.).

Яшлушлагъэ теклоныгъэм пагъохы

Налшык. Кълэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм икълэлэ шхъалэ зыгъэпсэфышлэ паркэу дэтым итеплэ мы мафэхэм зызблхъугъ. Мыщ кълэлэ еджаплэхэм ачлэс кълэлэ еджаплэхэм чыгъ миным ехъу шагъэттысыгъ.

Республикэм гъэсэныгъэмрэ наукамрэкълэ и Министерствэ ипресс-кълэу-кълэу кызырилорэмкълэ, а йофыгъор Хэгъэгъу ззошхом тидзэхэм Теклоныгъэр кызышчыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэм фагъэхьыгъ.

Ныбжыкълэхэм зыпсэ емыблэжыу тыхэгъэу кълэ-зыухъумагъэхэм афэгъэхьыгъэ шлэжыыр амыгъэ-кълэсэнымкълэ, ветеранхэм сыдыгъуи шхъэкълэфагъэрэ лъытэныгъэрэ афашынымкълэ мэхъанэ зилэ йоф зэшлэхыгъэ ар хъугъэ.

Илъэс 20-кълэ непэрэ кълэ-лэеджаплэхэм ясабийхэр ягъусэхэу паркым къащэнхэш, зэлүшгъэшгъэжыгъэрэ чыгъхэр зэрагъэттысыгъагъэхэри зыфагъэттысыгъагъэхэри Теклоныгъэм и Мафэ горэм къафэлотэштых.

Ныбжыкълэхэмрэ ахэм кышхыгъэрэ сэнэхъатхэмрэ

Медицинэм илофышлэхэр икълухэрэп

АР-м псауныгъэр кълэухъумэгъэнымкълэ и Министерствэ ишлэоигъоныгъэкълэ Кубанскэ кълэралыгъэ медицинэ университетым ифилиал, Мыекълэпэ кълэралыгъо технологическэ университетым епхыгъэ Медицинэ институтыр лэпылэгъу къафэхъуи, «Ярмарка Вакансий» ылоу медицинэм фэджэрэ студентхэм афызэхашагъ.

Ащ хэлэжыагъэх АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэкълэ иминистрэ игуадзэу Алыи Марыет, Мыекълэпэ кълэралыгъо технологическэ университетым иректорэу Блэгъожэ Хъазрэт, Медицинэ институтым ипашэу Сергей Лысенковыр, республикэм имедицинэ учреждениехэм яврач шхъалэхэр, студентхэр.

Зэлүклэр зэришагъ АР-м псауныгъэр кълэухъумэгъэнымкълэ иминистрэу Нэтхъо Ра-зыет. Ащ кызырлэуагъэмкълэ, лэзэплэ-профилактическэ йофшлэплэхэу республикэм итхэр специалист 84-м афэныкълэх. Муниципальнэ гъэпсыкълэ зилэ кълэлэ ыкълэ район администрациехэм врач 92-рэ ящылэагъ. Мыекълэуапэ врач сэнэхъатыр ззыгъэгъотыгъэхэр зыштэн зытэкълэшт йофшлэплэхэр дэтых. Ахэм анэмыкълэу педиатрием, психиатрием, наркологием, лэпылэгъу псынклэм, судебнэ медицинэ экспертизем, нэмыкълэу кълэу-кълэхэм щыкълэгъэшхохэр ялэх. Зэкълэ плэми хъунэу къуаджэхэм адэт медицинэ иучреждениехэр нэкълых.

Ныбжыкълэу йофшлэныр езыгъэжыгъагълэмкълэ материалнэ-техническэ базэм изытет, зыхэхъэгъэ профессионалхэм лэпылэгъу мэхъанэшхо зэралэр зэлүклэм кышчыгушчылагъэхэм кышхыгъэшчыгъ. Студентхэм кышхыгъэ сэнэхъатым имэхъанэ, псауныгъэр кълэухъумэгъэнымкълэ йофым изытет шагъэгъозагъэх, ныбжыкълэхэр зэралыкълэагъэхэр агурагъэлауагъ. Шлэныгъэу агъотыгъэхэр ялофшлэны кызырлэагъэ-шхыпкълэжыныхэ фаер гушшысэ шхъалэу зэлүклэм щыпхырашчыгъ.

ДАУТЭ Анжел.

Редакцием къатхырэ письмэхэр

Ахэм афэдэ клалэхэр зыплушъугъэхэр насыпышлох

Типсауныгъэ къызызэщы-
кьоу, узым гузэжъогъу чы-
плэ тызыридзэкIэ, зызыфэд-
гъазэхэрэр халат фыжъ зы-
щыгъэху, чэщи мафи ямылэу
псауныгъэм икхъуэхумэн фэ-
лажъэхэрэр ары.

«Тыдэ укыикIи, лажъ?» зэ-
раIоу, сикIалэ мы илээсым
тхьамыкIагъо къехъулагъ.
Пстэуми апэу а чыплэм къэ-
сыгъэр ишлуагъэ къезыгъэ-
гъэр «Iэпылэгъу псынклэм»
имедсестрау Шэуджэн Рузан
ары. Апэрэ медицинэ Iэпылэ-
гъур клалэм ащ зырегъэгъо-
тым ыуж скъо Адыгэкъэлэ
гупчэ сымэджэщым зацагъэ-
ри. Ыныбжъ ыкIи Iоф зери-
шлэрэ илээс пчъагъэм ямы-
лытыгъэу, Рузанэ Iэпэлэсны-
гъэ хэлъэу, илофшIэн хэшылкI
зэрэфырилэр къыхэхэу сима-
джэм Iэпылэгъу фэхъугъ. Ары
мыхъугъэмэ, къэшIэгъуае кл-
лэм къехъулIэн ылъэкIышт-
гъэр. Тхьауегъэпсэу, Рузан,
псауныгъэ, насып Тхьэм къы-
уитынху, цыфхэм яшлулэгъу
ушымыкIэнэу сыпфэлъао.

Теуцожъ район админист-
рацием ипашэу Хьут Теуцожъ
къытхъулагъэр зызэхехым,
псынклэу фытеуагъ тикъоджэ-
гъоу, республикэ сымэджэщым
травматологиемкIэ иотделение
Iоф шызышIэрэ врачэу Нэ-
мытIэкъо Къэпланэ. Мы лыр
цыфхэм зэрэшлэрэ сыдыгъуи
Iэпылэгъу къыпфэхъуным фэ-
хъазыр, гукIэгъушхо зыхэлъ
врачэу ары. Джыри зэ ар нафэ
къытфэхъугъ. Къэпланэ отде-
лениеу зычIэтым операциеу
щишIын фаер къызэриухы-
гъэм лыпытэу Адыгэкъалэ
къэкIуагъ Iэпылэгъу къытфэ-
хъуным пае. Ащ фэдэу гузэ-

жъогъу чыплэ итхэм Iэпылэгъу
афэхъуныр ипшъэрылъ шъхьа-
Iэу зэрилхытэрэр ары райо-
ным ицIыф гъэшлуагъэу ар зы-
кIыщытыр, пэнэжыкыуаехэри
зыкIырыгушхохэрэр.

Къэпланэ Адыгэкъэлэ сы-
мэджэщым къэсыфэ сикIалэ
операцием фагъэхъазырыгъ
хирургхэу Батмэн Айдэмыррэ
Хэжъ Муратгэрэ, хирургиемкIэ
отделением зэкIэ илофшIэхэм.
Тхьэм зэрилэнэу шлэхуэ къэ-
сыгъэх Къэпланэрэ лынфэ
хирургиемкIэ бригадэу Щыкъ
Русланэ зипэцагъэмрэ. Сыхьа-
тищ зыкыудыгъэ операцием
ахэр фежъагъэх, клалэм ылъа-
кыо къэгъэнэжыгъэным, ар па-
мыхыным ащ фэдызым фэбэ-
нагъэх врачхэр ыкIи ар афы-
зэшIокIыгъ, яIэпэлэсныгъэ
тхьамыкIагъор тшъхьарихыгъ.

Нэужым скъо ашагъ рес-
публикэ клиническэ сымэ-
джэщым лынфэ хирургием-
кIэ иотделение. Хэзгъэунэфы-
кIы сшIоигъу а отделением
ипашэу Борсэ Мухьамэд къы-
сегъэжъагъэу санитаркэу ащ
шылажъэхэрэм анэсыжъэу
альэкI къызэрамыгъэнагъэр,
тилыуэ, тигумэкI куоу нэбгы-

рэ пэпчъ зэхишIагъэу къызэ-
рэтшIошIыгъэр. КIалэу гузэ-
жъогъу хэтым къыныбэ пи-
лэгъуагъ хирургэу Щыкъ Рус-
ланэ, ау зэрэпшъыгъэр къы-
хэхыгъэу е дысэу къэгъуш-
Iагъэу, е тапэкIэ къыдрыкIон
ылъэкIыщтым ымыгъэгумэкIы
фэдэу гуцаф тигъэшIыгъэп.
Отделением шылажъэхэрэм
цIагъэу, Iэпэлэсныгъэу яIэр
бгъэшIэгъонэу, урыгушхонэу
щыт.

Лынфэ хирургиемкIэ от-
делением скъо къызыщелазэ-
хэм ыуж ар ашагъ Мыекъопэ
къэлэ сымэджэщым шыныгъэ-
хэр операциеу зыцашIырэ отде-
лениеу хэтым. СшIэрэп тэ мы-
рруштэу цыф дэгъухэм тате-
фэныр скъорэ сэрырэ тина-
сып къыхыгъэми, ау а отде-
лением ипашэу Бабичев Ген-
надий фэдэ цыф къэгъоты-
гъуаеу сшIошIы. Цыф къызэ-
рыкIу, Iэпэлэсныгъэшхо хэлъ,
хымэ лыуэ ежыркIэ шымылэу
къыпщэху, клэкIэу къэплон
хумэ, Врач шъыпкъ. Мы от-
делением сикIалэ операцие
пчъагъэ шыфашIыгъ, ары къэс
хирургхэм яIэпэлэсныгъэ зы-
нэсырэр умыгъэшIэгъон плъэ-

кIыштыгъэп. Сэри сегупшы-
сэщыгъ: тиреспубликэ цыкIу
мыхэм афэдэ специалистхэр
исхэмэ, тызэрыгушхон тIл.

СикIалэ джыри операцие
пчъагъэ къыпыщылъ. Тхьэм
селъэу джырэ нэс тызэрихы-
лэгъэ врачхэм афэдэхэр тапэ-
кIи тинасып къыхынынху.

Сэ сын, лъфыгъэ сIл, арышъ,
дахэкIэ, шIуэкIэ сяхъуапсэ ны-
тыхуэ мы зигугъу къэсшIыгъэ
кIалэхэм афэдэхэр зыплунхэ,
зылэжынынхэ, цыфхэм шIу
афашIэным фэзыгъэхъазырын-
хэ зылъэкIыгъэхэм. Врачхэм
ямызакъоу, НэмытIэкъо Къэп-
ланэ, Борсэ Мухьамэд, Баби-
чев Геннадий, Щыкъ Русла-

нэ, Батмэн Айдэмыр, Хэжъ
Муратэ янэ-ятэхэм шъхьащэ
афэсэшIы, сыгу къызделэу
«тхьашъуегъэпсэу» ясIо сшIои-
гъу. Псауныгъэ Тхьэм къы-
шъуэт.

Чыплэ къын тызефэм Iэпы-
лэгъу къытфэхъугъэ пстэуми
лээшэу тафэраз, псауныгъэ
Тхьэм зэкIэми къарет, яуна-
гъохэр хьар кIуапIэу шэрэтых.

*Льытэныгъэ
къышъуфэзышIырэ
ШЪЫНЭХЪО Нэфсэт.*

Сурэтым итыр: **НэмытIэ-
кыо Къэпланэ сымаджэм
изытет еуплъэкIу.** («Адыгэ
макьэм» иархив къыхэт-
хыгъ).

Гъэзетеджэр къыкIэупчIэ

Унашъо хэта зышIын фитыр?

**Пэнэжыкыуае щыпсэурэ ефэндэу Хьот Пшымафэ иписьмэу бэмышIэу къыт-
лулагъэр зыфэгъэхыгъэр тикIыфхэр бэрэ зэолIэрэ Iофыгъохэм ыкIи зэфэшъхъаф
еплъыкIэ зыфырIэхэм ащыщ. ЗыфатIорэр мыбыслъымэн лъэпкъ щыцэу адыгэ-
хэм къытхэхъагъэу, къыддэпсэугъэу, зигъашIэ къытхэзыгъэшIыхъагъэм идунай
зихъожыкIэ, быслъымэн къэхалъэм дэлъхъажыгъэным цыфхэм фыщытыкIэу
фырIэр ары.**

**Ащ фэдэ гумэкIыгъо хэфэгъэгъэ унагъоу поселкэу Яблоневскэм дэсым а
Iофым изэшIохынкIэ ефэндым гурылон зэрымилъэкIыгъэм, ащ къыхэкIыкIэ нэмыкI
къуаджэ къыращыгъэ ефэндым хъадэм ифэлэ-фашIэхэр зэрэзэрихъагъэм афэгъэ-
хыгъэу щылэ мазэм и 28-м тигъэзет къыхиутыгъагъ Хьушт Щэбанэ. Ащ епхы-
гъэу Хьот Пшымафэ щысэу къыхыгъэ ежъ ышъхъэкIэ зэрихылIэгъэ хьугъэ-
шIагъэри. Ащыгъум бырсыр къызыпыкIыгъагъэр урыс бзылфыгъэу адыгэлI
зишъхъэгъусагъэр дунаим зехыжым, ар пхъэмбаим (гробым) дэлъэу агъэтIы-
лбыжынынэу илфыгъэу къызэрелъэлужыгъагъэр ефэндым зэрэфимыгъэцэкIэ-
жыгъэр ары.**

**Сыда мыхэм афэдэ чыплэ ифэрэ ефэндхэм ашIэн фаер? Къын къызыфэкIогъэ
унагъом ежъ зыфэе ефэндыр къыщэн, ихъадэ ифэлэ-фашIэхэр зэрэригъэхъанхэм
ыдагъа мыхъунэу хэлъыр? Мы упчIэхэм яджэуап къыретыжы Адыгэ Республикэм
ыкIи Краснодар краим ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбий.**

Хьот Пшымафэ итхыгъэ
къышиIэтыгъэ Iофыгъохэм
бэрэ тарехылылэ, зэфэнчэгъэ
зекIуакIэхэр мыхэм афэгъэ-
хыгъэу зезыхъэрэ ефэндхэри
тиIэх. Ау ахэм афэдэ мытэрэз
зекIуакIэхэр игъом тыумысы-
хэмэ, татэгъушIэмэ, ишлуагъэ
къэкIошIт.

Статьям зигугъу къыши-
шIырэ зэгурымылоньыгъэу по-
селкэу Яблоневскэм щыпсэу-
рэ унагъом иктын къыштыгъэ-
джыгъагъэу Хьушт Щэбанэ
къытхыжыгъэм тикIэупчIагъ.
Ащ охътэ шIулае тешIэжыгъ.
Арэу щытми, ащ фэдэ щысэр
бэшъ, джыри къыфэдгъэзэ-
жыын. Пстэуми апэу къыхэхэ-

гъэщы сшIоигъор тикIалэхэм
непэ нэмыкI лъэпкъ бзылф-
ыгъэ къыхащэу е типшъашъэ
мыбыслъымэн лъэпкъ хахъэ
зыхъукIэ, тегупшысээн фае ащ
нэужым къыкIэлъыкIон ылъэ-
кIыштым, мы тхыгъэхэм къа-
щалуатэрэмэ афэдэу быслъы-
мэн къэхалъэм дэлъхъэгъэн-
дэмылхъэгъэным фэгъэхы-
гъэ упчIэ зэгорэм къызэрэу-
цущтым.

Быслъымэн диным къызэ-
рилорэр нэмыкI лъэпкъ щыщ
къытхэхъагъэмэ, амал илэмэ, ар
ислэм диным къицэгъэнэу
ары. Ау урыс бзылфыгъэу
лъэпкыым илэсишIл пчъагъэм
хэсыгъэу, ллакъом фэпIуагъэу,

ащ щыцэу зызылтытэжы-
щыгъэм идунай зихъожыкIэ
быслъымэн къэхалъэм дэты-
мылхъанэу Iомэ, нэмыкI уп-
чIи къэтэджы: хэта непэ тикъэ-
халъэхэм адатлэхъэхэрэр адэ?
Быслъымэнымрэ мыбыслъы-
мэнымрэ зэхэтыдзызэ дгъэтIы-
лбыжынынхэ зыхъукIэ, тикъэха-
лъэхэм адэлъым инахыбэр
къадэтхыжынын фаеу хьушт.
Янэ-ятэхэр быслъымэнхэу, нэ-
маз ашIэу, нэкIыр алыгъэу шы-
тыгъэу, ау ежъ тхьэшIошъху-
ныгъэ имылэмэ, сыда ар зы-
гъэбыслъымэнырэр? Адыга-
бзэкIэ зэрыгушIлэрэ закъор
ара цыфыр быслъымэн зы-
шIырэр? ТиныбжыкIэхэм яна-

хыбэр яныдэлъфыбзэкIэ гу-
щылэрэп, ашIэрэп. Зэрэхъу-
рэмкIэ, урысыр къэхалъэм
дэтымылхъаным ушъхъагъу
фэтшIырэр ахэми афэгъэхы-
гъэба?

Алахьым шIу зыфишIэных,
непэ тиадыгъ къуаджэхэм, къа-
лэхэм ащыпсэурэ быслъымэн-
хэм къын къазыфакIокIэ, ди-
ныр тилэубытылэу тызэшъу-
мыгъэнэкъокъужъ. Диным
къылорэр, ащ ишашъэхэр бгъэ-
цэкIэнхэр къызыщегъэжъэн
фаер лъэпкъ зэфэшъхъафхэм
ащыщ ныбжыкIитIум унагъо
зэдашIэнэу зырахъухэрэ ма-
фэр ары. Ащ ыпэкIи улэбэ-
нышъ, ясабынгъом къыщегъэ-
жъагъэу быслъымэныгъэр ахэт-
лхъан фае. Бэрэ арэп цыфыр
быслъымэнмэ къэзыгъэлъа-
гъорэр, Алахьталэм игъогу зэ-
рэтетыр ары нахъ. Ащ фэдэ
чыплэхэм зэнэкъокъу къахэ-
хъанэу щытэп.

ЯтIонэрэ Iофыгъоу Хьот
Пшымафэ итхыгъэ къышиIэ-
тыгъэр урыс бзылфыгъэу
илээс 50-рэ ллакъом хэсы-
гъэр зэфыкъом, ащ осыетэу
къытыжыгъагъэр — пхъэм-
баим дэлъэу агъэтIылыжы-
нын — амал илэмэ, агъэцэкIэ-
нэу ыкыо ефэндым зэрелъэ-
лугъагъэр ары. Быслъымэн
диным ащ фэдэ хъадэ гъэтIы-
лбыжыкIэ зэрэхэмытым пае
ефэндым ар ыдагъэп, пхъэм-
баим къыдаригъэхыжыгъэ,

ащи гузэгъабгъэ къыхэкIыгъ.

Алахьым шIу зыфишIэных,
мыхэм афэдэ Iофхэм быр-
сыр къарыгъэшъумыгъэкI. Бэрэ
къыхэкIы пхъэмбаим хъадэр
дэлъэу игупсэхэм къафашъжъэу,
бгъэпскIыжынынэу шымытэу,
къыдэпхын амал имылэу. Мэху
цIыфыр арэуцтэу агъэтIылы-
жынынмэ къыкIэлъэлэуи. Арэу-
цтэу щытми, хэкIыплэ щыл.
Ащ фэдэ зыхъукIэ пхъэмба-
им зэрэдэлъэу чIятэгъалхъэ,
пхъэмбгъухэр кIагъэуцохэшъ,
етIанэ пхъэмбаим ышъхъэ
тыралхъажы, ятIэр тыратэ-
къожы.

Непэ къын къызыфэкIогъэ
унагъом ежъ зыфэе ефэндыр
къыщэным, ихъадэ ифэлэ-фа-
шIэхэр ащ зэрэригъэхъанхэм
зэгурымылоньыгъи бэрэ къыхэ-
кIы. Мы Iофым фэгъэхыгъэу
къэсIон: хэтрэ цыфи фит зы-
фэе ефэндыр къыщэнэу, Iэ-
кIыб кьэрал къырищын ыло-
ми. Ефэндхэм яехэп къэхалъэ-
хэр, ахэр цыфхэм зэдыряех.
Арышъ, ахэм афэдэ Iофыгъо-
хэмкIэ узэнэкъокъунэу щытэп.
Ар тиефэндхэм къагурылонэу,
ащ рыгъозэнхэу тифай.

Джары мы Iофыгъохэм афэ-
гъэхыгъэу тэ къэтIон тлэкIы-
щтыр, тисовет зэрэщызэдэт-
штагъэр.

*Адыгэ Республикэм
ыкIи Краснодар краим
ащыпсэурэ быслъымэнхэм
ямуфтиеу ЕМЫЖ Нурбий.*

МЭФЭКІЫШХОМ ЗЭРИФЭШЪУАШЭУ ЗЫФАГЪЭХЪАЗЫРЫ

Теуцожь районым иветеранхэм я Совет итхьаматэу Нэмытлэкьо Юрэ бэмышлэу гуцылэгъу тызыфэхъум кызыэрэтфилотагъэмкІэ, кэблэгъэрэ мэфэкІышхоу Теклоныгъэр кызыдаыхъуэр илъэс 65-рэ зэрэхъуэрэ зэрифэшъуашэу пэгъокІыгъэным, хэгъэунэфыкІыгъэным бэшлагъэу зыфагъэхъазыры. Ащ ишыхъат гъэрэкІо мэкъуогъум и 25-м мылофым фэгъээзэгъэшт зэхэщэкІо комитет зэрээхъащэгъагъэр. Ащ нэбгырэ 26-у хыхъэхэрэм ащыщых район администрацием ипашэ игуадзэхэр, ащ гъэсэнэгъэмкІэ, медицинэмкІэ, культурэмкІэ, спортымкІэ игъэлорышлэлэхэм, чыплэ псэуплэхэм, нэмыкІхэм япашэхэр. ЗэхэщэкІо комитетым итхьаматэр район администрацием илэшъхэтетэу Хьут Теуцожь.

ИофшІэнхэр зэрээхэтшэштхэм фэгъэхьыгъэ плани тил. Ащ кыдылтытэрэ Иофыгъохэр гъэцэкІагъэхэ зэрэхъуэрэм, ахэмкІэ пшъэдэкІыжъ зыхьхэрэм япшъэрылхэр зэрагъэцакІэхэрэм зыщатегушы-Іэгъэхэ зэхэсыгъуиш зэхэщэкІо комитетым иІэгъах. Планхэм кыдалытэхэрэ Иофыгъо шъхьалэхэу зыпылхэм, ашлагъэхэм, непэ зэшъахыхэрэм ащыщхэм ягугъу кытфешы. Мы лъэхъаным заом хэлэжъагъэхэу районым исыжыыр нэбгырэ 21-рэ нылэп. Бзылфыгъэ нэбгырихэу ахэм ащыщых ГъукІэлІ Зулихъанэ, Тхьэркьохъо Муслымэт, Еутых Шумаф, ШэхэлІ Аслъан, Пэнэшъу Арамбий, нэмыкІхэри.

Ахэм афэшъхьафэу аныбжъ зэримыкьурэм пае заом амыщэгъэхэу, ау чылагъомэ адэсыгъэхэу, альэкІ къамыганэу лэжъагъэхэу, фронтым ищыкІагъэр игъом ІэкІэгъэхьыгъэным хьалэлэу Иоф фэзышлагъэхэу нэбгырэ 623-рэ районым ис. Ахэм заом иветеранхэм афэдэкъабзэу Теклоныгъэр кызыдаыхъуэр илъэс 65-рэ зэрэхъуэрэм фэгъэхьыгъэ медалэу кыдагъэкІыгъэхэр аратыгъэх.

— ЗэкІэми тыналэ атетэ-

гъэты, — еІо Нэмытлэкьо Юрэ. — Анахъэу тызфэса-кыхэрэр нэмыцхэм кыташылІэгъэгъэ лыгъэгъэ заом хэлэжъагъэхэу, зыныбжъ хэклотагъэхэу кытфэнэжыгъэ тІэкІур ары. Заом иветеранхэр сымэджэщхэм ачІэгъуальхэхэм талгъэкІо, агу кыдэгъэшае, Іээгъу уцхэр ыпкІэ хэмылэу къафатІупшы. Тылым шылагъэхэм медицинэм илофышлэхэр алэплгъэх, япсауныгъэ кыуухъумэгъэнымкІэ Іэпылэгъу, упчІэжъэгъу афэхъух.

Корр.: Адэ илъэсыкІэу тызхэтэм пыкІыгъэ мэзищым сьд фэдэ Иофыгъоха зэшІошъухыгъэхэу зигугъу кытфэншІынхэ плэгъэкІышхэр?

Н.Ю.: Мэзищым мэфэкІэу кыхэфагъэ пэпчъ заом зэкІэ иветеранхэм шІуфэс откыткэхэр афадгъэхьыгъэх, тафэгушІуагъ, псауныгъэ пытэ яІэнэу тафэлэІуагъ. Район гъэзетми шъхьафэу тазэрэфэгушІорэр кыдгъэхьагъ. «День защитника Отечества» зыфилорэ мэфэкІым ехъулэу сымаджэу щылыхэ ветеран нэбгырипшым адэжъ тыкІуагъ, шІу-хьафтынхэр, кыгъагъэхэр афэтхьыгъэх. Тыздэщылагъэхэм, дгъэгушІуагъэхэм ащыщых Еутых Шумафэ, Андрей Тка-

ченкэр, ГъукІэлІ Зулихъан, Тхьэркьохъо Муслымэт, нэмыкІхэри. Джащ фэдэу тызекІуагъ бзылфыгъэхэм ямэфэкІыкІи. Заом хэлэжъэгъэхэ Мария Фугарэ Вера Ващенко-рэ альэ тетхэу, япсауныгъэкІэ дэхэклаеу шытхэти, Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьа-кІушынэ Аслъан бзылфыгъэхэм ямэфэкІ фэгъэхьыгъэ зэлукІэгъоу зехищэгъагъэм шылагъэх, шІу-хьафтынхэри къафшІыгъэх. ЗычІэ кьетІогъэ бзылфыгъыплІым анэмыкІэу заом иветеран бзылфыгъэхэу тІлэхэ Нэхэе Марии, Василик Луспаряни тшыгъупшагъэхэп. ЛъэустэнхьаблэкІэ ветеранхэм ясовет итхьаматэр бзылфыгъэ хъупхэу Валентина Евдокимовар ары. Ащи мэфэкІымкІэ тыфэгушІуагъ.

Корр.: Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым заом иветеранхэм псэупІэ тэрэххэр яІшІыгъэным фэгъэхьыгъэ унашъоу кыдыгъэкІыгъэр гъэцкІэгъэнымкІэ сьд фэдэ ИофшІагъэхэа шъуІлэхэр?

Н.Ю.: Ащи Иоф дэтэшІэ, зигугъу кыэпшІынхэри шыІэх. Пэнэшъу Хьэнахъо Пэнэжыкыуае щыщ, заом иветеран. Ащ иунагъо нэбгырэ 12 ис. Джащ фэд Павел Колесниковыри (селоу Краснэм дэс) унэу зэрысыр дэй дэд, зыгорэ фэмы-

шІагъэ хъуштэп. АскъэлаекІэ Еутых Шумафи ахэм афэд, иунэ гъэцэкІэгъынхэр ищыкІагъэх. Джащ фэдэу Іэпылэгъу зыщыкІагъэхэу лъэлэу тхылхэр кызытхыгъэхэу тІлэхэр заом иветеранхэу нэбгырих мэхъух. Ахэм яІофхэм язытет тиспещалистхэм зэрагъашІи, ящыкІэгъэ Іэпылэгъур зыфэдэр агъэунафэ, мылкъоу тэфштыр кыалыти, ищыкІэгъэ тхылхэр агъэхъазырыхи, Мыекъуапэ арагъэхьыгъахэу кыалощтым тежэ.

Джащ фэдэу Теклоныгъэм имэфэкІышхоу кыблагъэрэм зыфагъэхъазырызэ план гъэнэфагъэм елтытыгъэу агъэцакІэхэрэ Иофыгъоным Нэмытлэкьо Юрэ кыахэгъахъо. Культурэм иунэхэу районым ичылагъохэм адэтхэм график гъэнэфагъэм тетэу Теклоныгъэр кызыдаыхъуэр илъэс 65-рэ зэрэхъуэрэм фэгъэхьыгъэ смотр-конкурсхэр ащызэхэщэх, концертхэр къащатых. Ахэм заомрэ тылымрэ яветеранхэр кыарагъэблагъэх, ордэхэр къафалох, къафэшъох, медалэу къафэгъэшъошагъэхэр ащаратыжыых. Ахэм афэдэ смотр-конкурсхэр ащылагъэх Нэшъукъуае, Очэпшые, Лъэустэнхьаблэ, Шевченкэм, нэмыкІхэм.

Мы зэпстэур зэрифэшъуашэу, программэ гъэнэфагъэм тетэу зэхэщэныр кыэлогъо-

шІуми, гъэцэкІэгъошІоп. Ау джа зэпстэур сценарие гъэнэфагъэм тетэу регъэкІокІыгъэныр, заом иветеранхэмрэ тылым шылагъэхэмрэ дэгъоу зыгъэгъэпсэфыгъэныр, гъэрээгъэнхэр зэхэщэгъэнхэр зыпшъэ ифэхэрэр район администрацием культурэмкІэ игъэлорышлэлэу ипашэу НапцІэкьо Рус-лъанрэ ащ иІофшІэгъухэмрэ.

— А кІалэм тиветеранхэр лъэшэу фэразэх, — еІо Нэмытлэкьо Юрэ. — Сыда плэмэ а концертхэм заом илъэхъан аусыгъэгъэ ордэхэр къащалох, къашъохэр, пьесэ цыкІухэр къащашІых, усэхэм кыаджэх, заом теклоныгъэр кышыдэзыхыгъэр тикъэралыгъоу зэрэщытым фэгъэхьыгъэ шысэхэмкІэ ащ шыпкъагъэу хэлгыр цыф зэхэщашхэхэм кыақІоллагъэхэм агурагъало.

Районым иеджаплэхэми мэфэкІышхом фэгъэхьыгъэ Иофыгъо зэфэшъхьафхэу ащызэхэщэхэрэр бэдэд. КІэлэеджа-кІохэм ветеранхэр, тылым шылагъэхэр агуагъақІэх, заор зыфэдагъэр, ащ тхьамыкІагъоу кызыдыхыгъэхэр, кыинэу альэгъугъэр ахэм къафалатэх. Заом, ащ иветеранхэм афэгъэхьыгъэ сочинениехэр, усэхэр кІэлэеджақІохэм арагъэтхых, сурэтхэр арагъэшІых, ахэмкІэ зэрагъэнэкъокъух, патриотическэ плуныгъэр гъэлъшыгъэным фэгъэхьыгъэ ИофшІагъэхэр зэхэщэх.

— Тирайон, — икІэухым еІо Нэмытлэкьо Юрэ, — сау-гъэт 18 ит. Ахэм заом шыфхыгъэхэм ацІэхэр, альэкъуа-цІэхэр атетхагъэх. Ахэр егъашІэм тшыгъупшэштхэп, тыгу илыштых. А саугъэтхэм ягъэцкІэгъэны тыфежъагъ. Пэнэжыкыуае мемориалышхоу дэтыр зэтырагъэпсыхъажы, ар хъурэбзэу мраморкІэ къагъэтІылыхъащт. Ащ игъэцкІэгъэны сомэ миллионитІу фэди-диз тэфштыт. Мы лъэхъаным ЖэнэлІ Аслъан зипэщэ фирмэм ипсэолъэшІхэм ИофшІэнхэр агъэпсынкІэх, тызхэт мазэм ыкІэм саугъэтыр къагъэхъазырыштыт. Адрэ саугъэтхэу чылагъохэм адэтхэм ащ фэди-гъэцкІэгъэны ящыкІагъэп. Ахэри мэфэ зыбгъу-зыпшыкІэ хъазыр хъуштых.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Сурэтым итыр: **Нэмытлэкьо Юрэ.**

Адыгабзэм и Мафэрэ тигупшысэхэмрэ

Дэгъоу зэхэпшэрэм укІегъэгъушІу

Адыгабзэмрэ адыгэ тхыбзэмрэ я Мафэ зыхэдгъэунэфыкІырэр илъэсипшІ хъугъэ. ШІэныгъэлэжъ цІэрыІоу, тхэкІо-просветителэу Бэрсэй Умарэ иапэрэ ИофшІагъэмэ ащыщэу «Букварь черкесского языка» зыфиліоу кыалэу Тифлис 1853-рэ илъэсым кышыдагъэкІыгъагъэр ащкІэ Іэубытыплэ хъугъэ.

Тыкъуаджэу Улапэ иеджаплэ (директорыр Гъунэжыкыкьо Асыет, завучыр Кинечэ Жанн) адрэ илъэсмэ афэмыдэу, дэгъоу мыгъэ а мафэм зыфигъэхъазырыгъ. АперашІэу еджаплэм ипашэхэмрэ адыгабзэмкІэ методобьединением хэт кІэлэгъаджэхэмрэ ашІэн фэе Иофыгъохэр пэшІорыгъэшъэу кыагъэщыгъагъэх ыкІи ахэр агъэцэкІагъэх. ГушыІэм пае, кІэлэгъаджэхэм апэрэ ыкІи яплІэнэрэ классхэм шъхъэи-

хыгъэ урокхэр адыгабзэм фэгъэхьыгъэу къащатыгъэх. ЕджэкІо цыкІухэр шІэныгъэлэжъхэу бзэм иуцун Иоф дзышІагъэхэм, анахъэу Бэрсэй Умарэ ищыІэныгъэ гъогу кІэкІэу нэлэуасэ фашІыгъэх. Нэужым бзэм фэгъэхьыгъэ гушыІэгъхэр агу къагъэкІыжыгъэх, сочинение цыкІухэу ныдэльфыбзэмкІэ унэм къышатхыгъэхэм, титхакІомэ яусэхэм къяджагъэх, ІурыІупчъэмкІэ зэнэкъокъугъэх, тилъэпкъ къашъохэр къашІыгъэх, адыгэ ордэхэр къаІуагъэх.

КІэлэгъэджэхэу Лыунэе Аминэт, Къайтыкьо Къадырхъан, Хъаджымэ Светэ, Куржъ Маринэ ащкІэ Иофыбэ адашІагъ.

Я 5 — 11-рэ классхэм мы

ИофшІагъэм нахь игъэкІотыгъэу зыфагъэхъазырыгъ. АщкІэ кІэщакІоу ялагъэх ыкІи ІэпылэгъушІу къафэхъугъэх адыгабзэмкІэ езыгъэджэхэр кІэлэгъаджэхэу Шэуджэн Светэрэ Ожъ Аскэрбийрэ.

Адыгабзэм и Мафэ фэгъэхьыгъэ мэфэкІым еджаплэм иеджақІохэр зэкІэ хэлэжъагъэх. МэфэкІым ехъулэу класс пэпчъ сочинениехэр, рефератхэр кыгъэхъазырыгъагъэх. Бзэм фэгъэхьыгъэ «Іэнэ хъурае-хэр» апшъэрэ классхэр арых зыщызэхэщэгъагъэхэр. Ахэм адыгэ литературабзэм кыкІугъэ гъоугум фэгъэхьыгъэ докІадхэри къашІыгъэх.

КІэух зэфэхьысыжъэу шылагъэри гъэшІэгонэу шытыгъ.

Я 5 — 11-рэ классхэм арыс еджақІохэр титхакІомэ яусэхэм къяджагъэх, ежъхэм зэхалхъэгъэ усэхэми залым чІэсыгъэхэр нэлэуасэ афашІыгъэх. Гум зырагъэпхъуатэу адыгэ ордэ дахэхэри ахэм къаІуагъэх, адыгэ къашъохэри къашІыгъэх. Ащ пае залым чІэсыгъэхэм зи ахэтыгъэп кІэлэеджэкІо хъупхъэхэм бэрэ Іэгу афытемыуагъэ.

Адыгабзэм, адыгэ шэн-зэхэтыкІэхэм афэгъэхьыгъэ едзыгъо цыкІухэри къашІыхэ зэхъум залыр зэ кІым-сым хъуштыгъэ, зэ щыи макъэмрэ Іэгу тео макъэмрэ «зэтырачыштыгъэ». ИкІэухым еджаплэм ипашэхэр кыгъушылагъэх, зэхэщакІоу мэфэкІым илагъэхэм

«тхьашъуегъэпсэх» араІуагъ. Культурэм и Унэ иІофышІэхэу мэфэкІыр зыгъэкІэрэкІагъэхэри шІукІэ хагъэунэфыкІыгъэх. ЕджақІохэм яныдэльфыбзэ агъэлэпІэнэу, рыгушхонхэу, нахьшІоу зэрагъэшІэнэу къяджагъэх.

МэфэкІ зэхэхэм кышы-нэфагъ уздэлэжымэ узэрэлъэшыр, бэ пшІэн зэрэплэгъкІыштыр. ЗэкІэ кІэлэгъаджэхэри, еджаплэм ипашэхэри зы Иофыгъо дэгъу зыпылгыгъэхэр — адыгабзэр зэрэдахэр, зэрэбаир, ащ бэ кырыплон зэрэплэгъкІыштыр, лъэпкъым икыэралыгъуабзэу зэрэщытыр кыекІоллагъэхэм, агукІэ зэхарагъэшІэнэу ары. Къадэхъугъэу плыгъэ хъунэу кысщэхъу, сыда плэмэ гушІогъо-гушхуагъэр анэгъомэ къақІыхэу зэкІэри зэбгырыкІыжыгъэх.

ОЖЪ Аскэрбий.

Къуаджэу Хьатрамтыку чыжэу адыгэмэ ахэдзыгъэу Анапэ пэмычыжэу шытыгъ. Адыгэ шъуэхэр зыбгэхэкIэ «Хьатрамтыку Тхьэм уехъ» алоштыгъ. Арэу зыкIалоштыгъэр зэрэчыжэу зэрэнэсыгъуаештыгъэр ары. Еж чылэм дэхэми кыин алъэгъуштыгъ. Ялэпкэзгъухэм зэрапэчыжэхэм фэшхьафэу псынэхэм кьарахырэ псыр шыугъэу, уешон умылэкIэу шытыгъ.

Шхьадж зэрэфызэшIокIэу псыр кышцэштыгъ. Аужыпкэм псыр пцэлэ гъэнэфагъэкIэ чыфэу зэлахыжэу хьуштыгъ. Джа кыныгъохэм кьахэкIэу, адыгэхэм автономиер кьазыратым, Хьатрамтыку дэхэр кIэлэIугъэх ахэм кьахэтIысхьажьынхэу Изын кьаратынэу. Изын кьаратыгъ, ау кьэралыгъор кьадэлэпыIэным иIоф тетгыгъ. Арыти, шхьадж ылгэ кызырихэу, илахыл зыдэс къуаджэхэм унагъохэр якIужыгъэх. ЫужыкIэ чыгу кьарати, а кьэкошыжыгъэхэр зэрэугноижьыхи, чылэ шхьафэу зэхэтIысхьажыгъэх.

Нэтыхъое лъэпкым шыщэу кьэнэжыгъэхэр а зы кьоджэ закьор арыгъэу шытыти, кьоджакIэм НэтыхъуаекIэ еджагъэх. Тилъхъанэ ар чылэ зэтэгъэпсыхыгъэ цыклоу мэпсэу.

А зэкIэмэ сэ шьаIагъэу сащыгъозагъ, ау сымышIэштыгъэу ащ кьэбар гъэшIэгъон кыгохъуагъ. Мыекъуапэ конференцие горэм сышыхэлэжагъэу, таджэ сыкьэкIожьынэу вокзалым сьчIэхьагъ. Цыф бэдэд ащ чIэсыгъ. Сыштыгъ бэрэ, етIанэ гъогу техьанэу тэджыгъэ горэм итIысылэ сэтIысэхыгъ. ТIэклүрэ сышыхыгъэу адыгэ лыжэ кьэбзэ-лъэбзэ зэкIужэ горэ тIысылэ лыхъоу сызытес сатырым кыIухьагъ. Сыкьэтэджи, лыжыгъэр згъэтIысыгъ. ТIэклүрэ шысыгъэу сыздакIорэмрэ сызышцымрэ кьакIэупчIагъ. «Кощхьаблэ сэкIожьы, Меркицкэм сырыныс», есложьыгъ.

— Адэ Меркицкэ Ибрахьимэ сидэу кыпфыштыгъ?

— Сипшы.

Лыжыгъэр тIэклүрэ шыси, джыри кысылуагъ: «Уахътэ уилэмэ кьэбар горэ кыпфэс-

Iогъшт, сипшъашъ». ЫкIи кыыригъэжыагъ:

«Ибрахьимэ дэгъу дэдэу сэшIэ ыкIи тызэлъыкIоштыгъ. Улапэ кьэкIуагъэу таджэ кыдэмыхъэу кыхэкIыштыгъ. Зэшыхэм тафэдагъ, ау джы тикъарыу кыхыжыкырэпышъ, тызэрэлъэгъужьырэп. Ары кьэбарым уезгъэдэу зыкIысIоигъори. Сыкьызтегушылэшт лъэхъаным адыгэмэ автономие

кIэ сабым пылгыгъэх. КIэлэ нахыжэ цыкIуитIур гумэ-кIыхэу янэрэ ашнахыкIэрэ ашхьагъ итыгъэх. Ау зыпари хэпшIыхъанэу шытыжыгъэп, сабыр дунаим ехыжыгъ. Нэф зэшым сятэ Iахылыхэми, гъунэгъухэми кьаджагъ. Еж илахыл кыин кыфакIомэ зэрэфызэрахьаштым фэдэу сятэрэ сянэрэ кыныр зэрахьагъ. Сабыр Улапэ цагъэтIылыгъ.

сыгу егъугъ. Естын сызэрэфимытыри, кыпыкIын ылъэкIыштыри сIлэштыгъ. Ау «хэти силъэгъун, хэти мы тIэклум пае силотэн, таджэп зыдэсхырэр» сIозэ, пчыхэм тыгъу-гъэкIэ кьэсхы, фэагын литрэ зытIуш шъузым естыгъ. Ау сызылгъэуни, сызылотэни кьэхъугъ.

Мэфэ заулэ нахъ темышIагъэу повесткэ кысфэхыгъ.

ШушIагъэр кIодырэп

кьаратыгъакIэу шытыгъ. Мафэ горэм кошыжыкырэмэ ащышэу унагъо горэ кум исэу Улапэ кьыдэхьагъ. Шъуэу исым сабий сьмаджэ ыIыгыгъ. ЗэкIэри зэрэпшыгъэр, гъогушхо кызыракIугъэр анэгъу кIэпIагъоштыгъ. Урамым лы горэ шальэгъугъэти еупчыгъэх:

— Сабыеу тIыгъыр сьмадж, иIоф дэи. ТыздэкIоштыр джыри чыжэ. Тыдахьэмэ тышIомыхылыгъэнэу, иунэ тIэклү зышцыдгъэпсэфын тIэжыкIынэу унагъо горэ дгъотынэу ошIа?

— СэшIапэ. Джыгунэ хьаджэм дэжэ шъудэхьэмэ шъуштынычышт, — ылуи унэри аригъэлъэгъугъ. ЗэкIэмэ унэм тисыгъ тикъэлапчэ кур кызылохьэм. Сятэ икIыгъ, тIэклү тешIагъэу чэупчэхэр Iуихи, кур кыдыгъэхьагъ. Исыгъэхэр унэм кыыришцагъэх.

— Мы сабыр сьмэджэ хылы, тынчылэ горэм жъугъэгъол. О, кIал, хьакIэмэ зягъэтхьакI, зыгорэм хэжъугъаIэх, — ылуагъ сятэ. Зэрэбинэу кьэтчыхыгъэзэ, хьакIэхэм яфэлэфапIэхэр дгъэцэкIагъэх. Сянэ Iанэр кызыригъафи, ежэ сьмаджэм пэтIысхы, шъуз хьакIэр ыгъэшхагъ. Ащыгъум врач улъэхъукIэ бгъотынэу шытыгъ. Ежэ алъэкIыштым-

«Iоф шъуимыIэу Iоф шъухэ-тыдзагъ, шъудгъэгумэкIыгъ» алуи, хьакIэхэр а мэфэ дэдэм ежэжыынхэ агу хэлъыгъ. Ау сятэ, «мышц фэдиз хьазабыр шъукIэхэкIыгъэу тIэклү зышъуыгъэпсэфэу» ылуи, джыри зы чэц-зымафэ шигъэсыжыгъэх. Адыгэ жэбзэ дахэм кыхынынэу шыIэ гушылэхэр сятэрэ сянэрэ кьаралозэ, унагъор игъогу техьажыгъ. Тыгу ягъоу а зы тхьамафэм ащ фэшхьаф гушылэ тиунэ илгыгъ. Ау уахътэм зэкIэри зэрэгъэфэжы. Ащ ыуж илгъэс пчъагъэ тешIагъ. Лы сыхъугъ, сабийхэри сIлэхэу, сиунагъуи зэтеуцагъэ. Трактор бригадэм учетчикэу Iоф шысIлэштыгъ. Ащыгъум шыахIэр кыныгъ. Унэхэр остыгъэхэмкIэ агъэнэ-фыштыгъэх. Ау фэагын зилэр мэкIагъ. Ар гъотыгъоягъ, щэ-фыгъоягъ.

Мафэ горэм шъузэбэ тхьамыкIэ горэ кысэлъэгъугъ «Пчыхьэрэ унэгъо Iофыр сьмышIэм хъурэп, мафэрэ IофышIэ сьшIлэ. Сьдэжыынба, сьпшъырыхъанба. КIалэхэми урокхэр ашIынхэ алъэкIырэп. Зэигъэхъогъу нэмыIэми фэагын тIэклү кысэптыгъэмэ сыфэсакъыгъэ зыпсыщыни, псапэ хъуни». Лъэш дэдэу мэлъалоти,

Лъэшэу сьгъэчэфынчъагъ. Ащыгъум зыпари зымышIэгъахэри дащыти кыгъэзэ-жыштыгъ. Ныбжыи сиунагъуи, сикIалэхэри сьмылгъэ-жыжыынхэки мэхъу. Сиунагъуи сид рыкIон, бзылфыгъэ Iэшхъэзакъом сьдэушты сабийхэр хишчыжыных. Сызэгъути, сырэхатын слъэкIырэп. Арэуштыгъу сызэготхыпэ зэхъум сфэмышылэу анахъ си-ныбджэгъу хьалэлым сIоф зытетыр есIотагъ.

Ари ыпэ хэлэжыгъ, тIэклүи кысэуштыгъ. ЕтIанэ мырэуштыгъу кысело: «ОшIа, районым прокурор кIалэ горэ кьагъэ-кIогъакI. Адыгэ кIал. ЗэралорэмкIэ, фэлъэкIымэ ишIуагъэ кыуиыгъэкIынэу шыт. Лъэшэу кIэлэ гукIэгъушIэу тегушыIэх. ПовесткэмкIэ уемыкIуалIэзэ а кIалэм дэжэ занкIэу кIуи, зэкIэ зэрэхъугъэ шъыпкьэр кыфэ-Iуат. Уинасыпмэ кыбдэлэн. КьыбдемыIэмэ Тхьэм кып-тырильхьэрэр уихылыгъ.

Хэт дэжэа сьздэкIоштыр? Сэ ащ сьдкIэ сыришыкIагъа? СинэIуасэп, синыбджэгъоп. Сызэмгыпшысэрэ шыIэп. ХэкIыпIэ сIлэ. Чэщым сынапIэ кьэфэхыгъэп, ау гугъэр зэкIэмэ акыIуба.

Нэфшъагъом ськIэтаджи,

лъэшэу районым ськIуагъ. Прокурорэу зыфалуагъэри кьэзгъотыгъ. Икабинетыпчэ «Прокурор района Меркицкий И. А.» ылоу тетхэгъагъ. Сыфэ-сакъыпэзэ макIэу сытеуи, сьчIэхьагъ. КIэлэкIэ нэгъушIо шIа-гъо столым кIэрысэу машхэ. Кьэтэджыгъ, сьгъэтIысыгъ, сьзгъэгумэкIырэмкIэ кысэ-упчыгъ. Рэхъатэу, сьшIоцIы-фэу, нэгъуихыгъэу кызыэрэспэ-гъокIыгъэм сыгу кыдышцэягъ. Хэзыгъэ сьмышIэу, зэкIэри есIуагъ. Чылэу сыкыздыкIы-рэмкIэ кысэупчыгъэти:

— Улап, — сIуагъэ.

— Улапэ Джыгунэ хьаджэм зыгорэу уфыштыгъ?

— Ар сэ сят.

КIалэр моу зыгорэу кьэгъу-шIуагъ, кьэтэджыгъ, кысэ-шыгушIукIэу кысIуплгы-хьагъ, сяти, сшынахыжыи, сяни кьакIэупчIагъ. Дэгъу дэдэу ешIэхэу кысылуагъ. Джа гъогурыкIо унагъоу таджэ кьыдэхьэгъагъэм якIэлэцIы-кIуитIу язырэр арэу кычIэ-кIыгъ.

ЗэкIэри кызыришIэжыкырэп, афашIагъэм осэшхо зэрэбынэу зэрэфашIырэр кысфилотагъэх. Сэлам ясхыжынынэу кысфигъэпытагъ. ЕтIанэ кысылуагъ:

— Кьыоджагъэхэмэ, адэ укьэкIон. Ау джыри зы повесткэ кыпфэхыгъэ еж. Кьыза-мыхыкIэ рэхъатэу шыс. Ари зыгорэу хъун. СIапэ пытэу кыгубыти, пчъэм нэс ськы-гъэкIотэжыгъ. Гугъэшхо сIлэу, тамэ кызгъокIагъэу, сыбыбы-рэм фэдэу, чылэм сыкьэкIо-жыгъ. Ныбжыи повестки кысIукIэжыгъэп, рэхъатэу сышылэагъ. Джарэуштыгъ бэдэдэ тешIэжыгъэу сятэ-сянэмэ яшIушIагъэ сшъхъэ кыгъэнэ-жыгъ. Арышъ, сипшъашъ, шIушIагъэр дышIэм фэд. Илгъэ-сшъэ чIым чIэлъыгъэми ды-шъэр кIодырэп. Зэгорэм кы-чIэкIыжыи, огъотыжыи. УкIо-жыымэ, Ибрахьимэ сэлам лъа-пIэ сфэхыгъ. Джыгунэ Ма-лыч сылукагъэти, кышпыкIэ-упчIагъ сфелогъэ.

Джарэуштыгъ лыжыым икьэ-бар кыуыхыгъ. Сэри ар сщы-мыгъушпэжынынэу сыгу кыинэ-жыгъ.

МЕРКИЦКЭ Рахьмэт.
Кошхьабл.

Шыфхэм альытэ

«IэпыIэгъу псынIкI» — джары зэрэджэхэрэр джам-бэчыехэр чылэм дэт ФАП-м ипашэу ДжымыкIэ Людмилэ. ИIофшIэн хэшIыкI фы-риIэу зэригъэцакIэрэм ащ шытхъу кыфэхыи, кьоджэ-дэхэри фэразэх. Гузэжогъу зилэу еоллагъэ шыIэмэ, ныб-жыи ушхьагъу кыфимышIы-рэп, иамал кызырихыкIэ Iэ-пыIэгъу кыфэхъу. ИIофшIа-пIэм шымыIэу уфэзыгъэми, еужырэу пшIоигъор пфигъэцэкIэшт, укьеджагъэми, лъэтемытэу кьэсышт.

Людэ иIофшIэн икIас, гуахъуи хегъуатэ. Цыф-хэм уишIуагъэ ябгъэкIы-ным, ялыуз афэбгъэпсын-кIэным нахъ насып мэхъу-жъа?! Арын пае гукIэгъурэ цыфыгъэрэкIэ зыкIэбаир, цыфхэми шIу зыкIалгъэ-рэр. Джамбэчыи цыкIуи ини кьыдэкIынэп Людэ ида-хэ кыуимыIонэу, ар зы-шIушIагъэр ежэ бзылфыгъэ хъупхэр ары. Исэнэхьат

фэшпыпкъ, цыфхэм афэгъу-мэкIы, шIэныгъэу Iэклэпыр хьалэлэу сьмаджэхэм афегъэлажэ. Опыт инэу иIэм ишIуагъэкIэ сьмаджэм ила-жыгъэр кыхегъэщыи, зэрихы-лIэшт цхъэри кыфегъотых. Ишъэбагъэрэ игукIэгъурэ Iэ-зэгъу мэхъух. Сэ сшъхъэкIэ сырихылыгъэшъ, ар згъэунэ-фыгъэу шыт.

Сипшъэшъэжыи иIофхэр дэйкIахэу Людэ лъызгъэ-кIуагъэх. Тхьагъэпсэу, бэри тызэригъэжагъэп, кьэкIуагъ, еплгыгъ. ЕжыркIэ зэрэмы-хъуштыри, сьмэджэщым шэ-гъэн зэрэфаери кысылуагъэх. Ащ фэдэу чылэмкIэ макIэп шысэу кьэпхын плъэкIыштыр.

Непэ фэдэу Людэ ыгу кьэкIы-жыи Мамхыгъэ гурыт еджа-пIэр кыуухы зэхъум, ищылэ-ныгъэ медицинэм рипхынэу теубытагъэ зэришыгъагъэр.

Ар кызыдэхъугъэм ыуж илгъэс пчъагъэ тешIэжыгъ ыкIи кIэ-гъожьырэп, иIэнатIэ ыгу ре-хыи, цыфхэр кыфэразэх. Унагъоу зэрысми янысэ иIоф-шIэн агъэлэпIэ, кыинэу ылгъ-гъурэри зэхашыкIы, япшъа-шъэм фэдэу шIу алъэгъу.

Исабийхэр IорышIэх, янэ фэдэу гукIэгъушIэ хъугъэх. Айдэмыр АКЪУ-м июридиче-скэ факультет шеджэ, атлети-кэ онтэгъумкIэ Урысыем ихэ-шыпыкIыгъэ командэ хэтэу Австрием щыкIогъэ зэнэкьо-кьухэм текIоныгъэ кьащыди-хыгъ, дунаим ичемпион хъугъэ. Джантэмыр я 9-рэ классым ис, Динарэ апэрэ классым чIэ-хъанэу зегъэхъазыры. Ишхъэ-гъусэу Мыхьамэтрэ ежыррэ гъалэхэр дэхагъэм, цыфыгъэм фанIух. Людэ сабыеу еджа-пIэм шеджэхэрэм япсауныгъэ лъэшэу ыналэ тет, бэрэ кьахэ-

хэ, еуплэкIух. Зыгъэпсэфы-гъо уахътэм лагерэу еджапIэм Iоф шызышIэрэм Людэ кы-рагъэблагъэ. Хъупхъэу иIоф егъэцакIэ, иIофшIэгъухэр егъэ-разэх. Халат фыжыгъ шыгъэу, хьарзэм фэдэу мыхыжэу кьа-кIо зыхъукIэ, угукIэ уфэраз. НэгъушIу, гушIубзыу. Ары не-пэ цыфым анахъ ищыкIэгъэ шэнхэр.

«IэпыIэгъу псынIкIэр» хэти лъэлэсы, иуз фегъэпсынIкIэ. Ишоферэу ШэкIо Мыхьамэт лъэшэу фэраз ДжымыкIэ Людэ, ифэшгошэ шыпыкIэу шъхъэклафи, шытхъуи кы-лэжъэу елгыгъ.

ИIофшIэгъу уахътэр ыкIэм фэкIуагъэми, Людэ иIофшIа-пIэ ыбгынэным дэгъIэрэп, отчетыр егъэхъазыры, узым ригъэзыгъэхэу кыфэкIонхэ ылъэкIышт цыфхэм яжэ. Ахэм ягумэкI Людэ игумэкI. Джарын пае пстэуми шIу зыкIалгъэурэр.

Ибын-унагъо датхъэу, ежэ фэдэ нысэ хъупхъэхэр иIэхэу, узыри, кыныри зышцышхэр ымышIэу, гушIуагъор кьэбэ-кIэу псэунэу фэсIо.

ШЪЭОЖЪ Сим.
Джамбэчыи гурыт еджа-пIэм ипашэ егъэдэжэ-пIуныгъэ IофымкIэ игуадз.

Сурэтым итыр: **Джымы-кIэ Людмил.**

Шыфыгъэ дахэр ипсэукIэ шэпхъагъ

Хъунагухэр зысшIэхэрэр бэшагъэ — илъэс шъэныкъом ехъугъ. А лIакъор зысшIэрэм кыщегъэжъагъэу шIукIэ игугъу ашы: зафэх, лIыгъэшхо ахэлъэу, адыгэ хабзэр ягуапэу кIагъэгъунэу, шъыпкъагъэ яIэу, уамыгъэпIэнэу шытых. ИофшIэнэу зыпылхэр шIу алъэгъоу, дэгъоу агъэцакIэу, цыфэу зыхэтхэм агъэлапIэхэу, шъхъэклафэ афашIэу къахы. Ахэм апэблагъэ анахъэу сызышыгъэр синибджэгъу хъалэлэу Хъунэго Ерэджыбэу зигугъу къэсшыштыгъэм ышнахыкIэ Сэфэр ары.

Хъунэго Ерэджыбэу дэгъоу зысшIагъэр тичылэу Нэшъукъуае иунагъокIэ дэсэу, уры-

сыбзэмрэ урыс литературэм рэкIэ гурыт еджапIэм щыригъаджэхэ зэхъур ары. Ерэджыбэу анахъ сыгу резыгъэхыштыгъэхэр адыгэгъэ дахэ, Хъунагохэм зэкIэм афэдэу, зэрэхэлъыгъэр, сэнэхъатэу зыпылхэр шIу ыльэгъоу, пIуныгъэгъэсэныгъэр икIасэу зэрэщытыгъэр, бэмэ яджагъэу, кыкIугъэ гъогу мызакIэу, IонгIэ-щантIэу шытым кыщехъулагъэхэр, гушIуагъоу, къинэу

зылукIагъэхэр, уядэу зэпытыгъэми уямызэшэу, кызэри-гуатэгъыгъэхэр арых. Ащ дакIоу цыфэу зыхэтхэр, Иоф зыдишIэхэрэр, ригъаджэхэрэр шIу зэрильэгъуштыгъэхэр, шъыпкъэныгъэ ахэлъэу игукъэкIыжхэм зэрахигъащэ-штыгъэхэр ары.

Хъунэго Ерэджыбэу сисэнэхъатэгъоу, зы еджапIэм тызэдычIэтэу илъэситIо Иоф дэсшIагъ. Ежъ шыIэныгъэм

итхъагъуи, икIыныгъуи ыльэгъуэгъэхэу, педучилищыри кыу-хыгъэу, тизавучэу, щысэтэхыпIэу тилагъ. Уиурок къэкIуагъэми дэгъоу хэлхэр шымыгъушхэу, ащ ыцIи кыырилоу, щыкIагъэхэри кыюмыгоонэу кыуилоштыгъэх, шэн гъэтIы-лыгъэу шъабэ иIагъ. КъыбдэгъушIэ зыхыкIэ, бэмэ яджагъэу зэрэщытыр псынIкIэу зыхапшIэщтыгъэ.

Ерэджыбэу (ащ кIэлэеджакIо-

хэр зэреджэщтыгъэхэр Ерэджыбэу Мэдинович) ригъэ-джагъэхэм шIу алъэгъуштыгъ. Непэ кызынэсыгъэм игугъу шIукIэ ашы. Ахэм ашышхэр зэлашIэрэ цIыфышхо хъугъэх: врачых, артистых, агрономых, механизаторых.

Хэт къин е гушIуагъо иIэми, зи хинагъэп, игъом анэсыштыгъэ, жымэ шъхъэклафэ афишIыштыгъэ, бзылфыгъэхэм лыитэныгъэ афериIагъ. Цыфмэ афишIэрэм ыгъэпшыштыгъэп, шIушIагъэу иIэр бэ. Ары Ерэджыбэу дунаим темытыжъми, зыкIытшымыгъушхэрэр.

БЛЭГЪОЖЪ Зулъарин.
Профессор.

Лытэныгъэшхо фэтшIыштыгъ

Уикъуаджэ удэмысэу нэмыкI чылэ ушысэуныр псынIагъоуп уащыщэу уалъытэ хъунымкIэ. Ар бэп кыздэхъурэр, бэрэ кыыхэкIы чылэу кызыдикIыгъэм ыцIэкIэ ащ фэдэ цыфым еджэхэу.

СыкызтегушыIэ сшIоигъо Хъунэго Ерэджыбэу Мэдинэ ыкIор тикъуаджэу Нэшъукъуае щыщ зыхыгъэр макIэ шIагъэп. ЗэкIэми апэрэ мафэм кыщегъэжъагъэу ХъунагокIэ ащ теджэщтыгъ. Ар кызыхэкIыгъэр ежъ нэмыкIэу лIы заулэ ицIэджэгъухэу тикъуаджэ зэрэдэсыгъэхэр ары.

Ерэджыбэу кызырхыуагъэр унэгъошхуагъ, нэбгырипшI исыгъ. Ятэжъ ИофшIэнэу зэкIэми зышIуахын фаер атыригуащэщтыгъ. Псэкъу-псэ зыпырыдзыгъэу чIыгу ялагъ. Лэжыгъэр зэдыхалхъэщтыгъэ, зэдапкIэщтыгъэ, зэдылуахыжыштыгъэ. Тыгъэр кыкIомыкIыпIээ ИофшIэныр рагъажъэти, кIохъажыфэ лажъэщтыгъэх. Мэл ыкIи чэм Iэхъогъухэр, шыку-зэкIэтитIу ялагъ. Мышшъыжхэу Иоф зэрэшIэрэм кыыхэкIэу къуаджэм анахъ зэтэгъэпсыхъагъэу дэхэм ащыщыгъэх.

Совет хабзэр щыIэ зэхъум зэкIэ мылхоу иIэр арити, Мэдинэ колхозым хъагъэ. ИофшIэным пыщагъэу зэрэщытым ыкIи ащ хэшIыкI зэрэ-фыриIэм къахэкIэу качественикIэу Иоф ышIэщтыгъ.

Адыгэмэ гушыIэжыбэу яI, ахэм зэу ащыщ «Шыгъум шыпс хэкIы» зыфиIорэр. Ащ кыыхэкIыгъэн фае Ерэджыбэу ицIыкIугъом кыщегъэжъагъэу гукIэгъушI, акылышIо, кIэугъоякIо зыкIэхъугъэр. А лъэхъаным Шыхъанчэрые-хъаблэ ублэпIэ еджапI дэтыгъэр. Ар кызыуэхым Ерэджыбэу игъэсэныгъэ зышыхыгъэхъонэу зыдакIоштыгъэр Пчыхъалыкъом илъэсибл еджапIэр ары. А еджапIэр дэ-

гъу дэдэу кыухыгъ. Ащ ыуж кIэлэегъаджэ хъумэ шIоигъоу зэрэщытыр янэ зыреIом, ащ кыдыригъэштагъ. Адыгэ педучилищым дэгъоу щеджэщтыгъэ, химием хэшIыкI зэрэфыриIэм кыыхэкIэу кIэлэегъаджэм иIэпыIэгъоу Иоф зэдашIэщтыгъэ.

1940-рэ илъэсым училищыр кызыуэхым, къоджэ ублэпIэ еджапIэм ипашэу ыкIи кIэлэегъаджэу Иоф ышIагъ. Лавочнэ комиссием итхъаматэу Иоф ышIэщтыгъэ, тучан цыкIоу къуаджэм дэтым къащэрэ товархэр къоджэдэхсэм зэрэтырагуащэрэм лыпIлэщтыгъэ.

Хэгъэгъу зэошхоу къежъагъэм хэтэу Ерэджыбэу зэо пхашэмэ ахэлэжъагъ, гъогу къиныбэ зэпичын фаеу хъугъэ. Зэрихабзэу, лыбланэу атакэм кIоштыгъэ. Къалэу Ростов-на-Дону шъхъафит ашIыжы зэхъум пыир лъэшэу кызыццэ-къэкIыжыштыгъ. Сыд къэхъуштыми, ар пийм зылэкли-мытIупшынэу зигъэпытэщтыгъэ, зы атакэм адыр атакэр кыкIэлъыкIоу идзэхэр зэуапIэм кыырищалIэщтыгъэх. А къалэр шъхъафит шIыжыгъэным фэгъэхыгъэ заом чанэу хэлэжъагъэхэм ащыщыгъ адыгэ кIалэр. Мы заом хэкIодагъэр зэрыбэ дэдэр, осырлым кыыхэкIэу пIыжы зэрэхъуагъэр Ерэджыбэу кы-IoTэжыштыгъ.

Ерэджыбэу псэемыблэжъэу заоштыгъэ, шэ кытефэныр е аукIыныр ыгу къэкIыштыгъэп. А заом иныбджэгъу чIыпIэ дэй щифагъэу зельэгъум, IэпыIэнэу фежъагъ. Шэ тефагъэу улэгъэ дэй телъыти, бинтыр кыштити, ыпхынэу фежъагъэу ежыыр къаулагъ. Иныбджэгъоу улэгъэ хылыгъэм илIыкIыгъэм идзэ-кIолI медальон ежыым кыратынэу зыгъэлум, ар фагъэцэ-кIагъ санитаркэхэу къа-кIолла-гъэхэм. Ахэм Ерэджыбэу ылэ апхи кыулащыгъ. Госпиталым чIэлъызэ зэолIэу ау-кIыгъэм

иIахылыгъэм къэбар гомыIур аригъэлугъ. А зэошхом хэкIодагъэхэм якъэхалэ илъэс къэс яIахылыгъэр макIох, къэгъэгъэ Iэрамхэр тыралхъэх.

Ростов шъхъафит шIыжыгъэным хэлэжъэгъэ цыфыбэ зэрэхэкIодагъэр кызыушы-хъатырэр Ерэджыбэу зыхэтэгъэ нэбгыри 150-м щыщэу 17 нахъ кызырэмынэжыгъагъэр ары. Ростов дэт госпиталым зычIэлыгъэм ыуж Кисловодскэ щыIэгъэ госпиталым ащэгъагъ. Зэхъужым ядэжъ къагъэкIожыгъагъ илъэсныкIо иIахылыгъэм ахэсынэу. Военкоматым иучет хэуцагъ. Бащэ темышIэу Краснодар агъакIуи, ащ комиссием щикIуи, илъэс-ныкIор зэкIом, джыри ащ фэдизэ щысынэу фит ашыгъ. А илъэсныкIор зытекIым, военкоматым кIуагъэ заом агъэкIожынынэу ялъэIунэу. Военкомым кыырилуагъ: «КIожы, кIалэхэр егъаджэх, пыир зэхэткъутэнкIэ къэнагъэр макIэ нылэп, кIэлэ-пIуныр, егъэджэныр узэоным нахы нахышIу, ащи текIо-ныгъэ кышчыдэпхынэу сы-пIлэIаIо».

Заом зэрэхэлэжъагъэм пае Хэгъэгъу заом иорденитIурэ медалыбэрэ кыфагъэшъоша-гъэх. Зэо ужым Аскэлэе гу-рыт еджапIэм ипэщэнэу агъэ-кIуагъ. Ау ащ бэрэ Иоф шIагъэ-гъэп. 1946-рэ илъэсым Нэшъу-кIэе еджапIэм завучэу къа-гъэкIуагъ. ЗэолI ныбжыкIэм колхозым итхъамэтэгъэу Блэ-гъожъ Хъасанэ коц дзыо кы-ритыгъагъ, ащ ыужы фэлъэ-кIырэмкIэ кыдеIэзэ, гъаблэм хищыжыгъагъ.

Ерэджыбэу исэнэхъат шIу зэрильэгъурэр кыгъэнафэу урок-хэр дэгъоу зэхыщэщтыгъэх. ИкIэлэеджакIохэр олимпиадэ-хэм афигъэхъазырыштыгъэх ыкIи апэрэ чIыпIэр къэзы-хыхэрэр къахэкIыштыгъэх. Ахэм ащыщыгъэх КIыкI Ин-вер, ЕхъулIэ Нухъэ, нэмыкI-хэри.

ЫныбжыкIэ кытефи пен-

сием зэкIом, чылэм шызэшIуа-хырэ общественнэ Иофхэм ахэлажэщтыгъэ. 1983-рэ илъэ-сым сымэджэщым зычIэфэм, еджэкIо 376-рэ къэгъэгъэ Iэ-рамыр алыгъэу ыдэжъ сымэ-джаплэ кIогъагъэх. Ащ къе-гъэлабэу Иоф дэгъоу зэри-гъэцакIэщтыгъэр. НэшъукIэе еджапIэм 1949-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу 1975-рэ илъэсым нэс изавучыгъ.

Къуаджэм шIоу фишIагъэм кыыхэкIэу чылэм ицIыф гъэ-шIогъапIэ Ерэджыбэу фа-гъэшъошэгъагъ. Илъэсыбэрэ къуаджэм инахыжыгъэм ясо-вет ипэшагъ.

Зэо ужым апэрэ упчIэжъэ-гъоу тилагъэхэр кIэлэегъаджэ-хэр арыгъэх. Къуаджэм гъэзет кызытхыкIэу ыкIи яджэхэу дэсыгъэхэр ахэр арыгъэх. Ахэм кытфауатэрэр шъыпкъэ дэ-дэу тшIтэщтыгъэ. Инэу тафэрэ-загъ ыкIи тынэжэ-тытэжъхэм адакIоу ахэр шIу тлэгъушты-гъэх. Ахэм анахъ къахэщэу тлытэщтыгъэр Хъунэго Ерэд-жыбэу ары. Ащ хэгъэгъуми, ду-наими ащыкIэбархэм тащи-гъэгъуазэщтыгъэх.

ТиеджапIэ кIэлэегъэджэ бэкIае чIэтыгъ, ахэм ащыщэу анахэу тызыгъэразэхэрэм апэ-тшIыштыгъэр Хъунэго Ерэд-жыбэу ары. Ащ иурокхэр дэ-гъоу зэхыщэщтыгъэх. Уахътэ кыыхыгъэкIыти, художественнэ литературэм тызэреджэщтым тыфишIэщтыгъэ. ЯтIонэрэ клас-сым сисэу Жюль Верн ытхы-гъэу «Капитанэу Грант икIа-лэхэр» зыфиIорэр кытфи-луатэзэ, нахъ узIэпызыщэщт чIыпIэу хэтым кызынэсым кытитлуагъ: «Джы шъо къэ-жъугъоти шъуедж, сэ урокым зэкIэ кышчысIoTэнэу уахътэ кыыхыгъэкIыти слъэкIышIтэп». Сыд фэдизэу сылхыгъэгъэ-ми, а тхылыр згъотыгъэп. Ар Ерэджыбэу зесэIом, ежъ ила-гъэти кыыситыгъ, сэ сауж ащ тикласс исыгъабэ еджагъ. Джа-шIыкIэм тетэу тхылыбэмэ тяджэ тшIоигъо ащ тишIы-

штыгъ. Ахэм къахэкIэу уры-сыбзэм изэгъэшIэн нахъ ты-фишIэщтыгъэ.

ТикIэлэгъум урысыбзэм изэгъэшIэн кыныгъ: чылэм зытIуш нылэп гъэзетэу кы-щыратхыкIыштыгъэр. Тянэ-тятэхэр трудоденьхэр кIагъэ-хъэным пыллыгъэх, ахэм-кIэ зи къазэрарамытыштыр ашIэщтыгъэ, ау ар къэмы-гъахэмэ колхозым хагъэ-кIынхэу, унагъор зыгъэшхэ-рэ хатэм паутынэу агъэщы-нэщтыгъэх.

УкIэлэегъэджэныр Иофы-гъо псынIкIэу сыдигъуи шы-тыгъэп, ау а лъэхъаным къин дэдагъ: нэрыльэгъу Iэпы-Iэгъухэр щылагъэхэп, ахэм яшIын кIэлэегъаджэхэр пы-ллыгъэх, ау пкъыгъоу зы-хашIыкIын щылагъэп. Хабзэ-ми икIоу ахэр къалэкигъэ-хъанэу ушыгъынэу шыты-гъэп.

Ерэджыбэу ахэр щыIэн-хэм пае макIэп ышIагъэр. Урысыбзэр шIу тлэгъуным икIыруи, ишIэныгъи рыхы-лIээ, тызэрэригъэджагъэм пае ащ лъэшэу тыфэраз.

Тикъуаджэ кызыдхъагъэм кыщегъэжъагъэу иаужырэ мафэ нэс мыхъун зекIуакIэ Ерэджыбэу кыыхэфагъэп. Къуаджэм иахэо кIэгъушIу-штыгъэ. ЗэкIэмэ апэу игъунэ-гъухэр игъусэхэу хъяр къы-зэхъулагъэм дэжъ кIошты-гъэ. КIалэ зыгорэм кызы-фэхъукIэ, «Тхэм ыIомэ ти-къуаджэкIэ зы цыф кытхэ-хъуагъ» ыIоти игушIогъо-шхуагъ.

Дунаим техъухъэрэ къэ-бархэр IупкIэу кылуатэщты-гъэх. Лектор купэу еджапIэм шызэхашэгъагъэм ар илъэсы-бэрэ ипэшагъ. Унэе библио-текэу иIагъэм къегъэлабэу Ерэджыбэу игульытэ зына-сыштыгъэр. Ащ чIыпIэ ин шызыубытыштыгъэхэр уры-сыбзэм изэгъэшIэн, еджэн-пIуныгъэр зэрэзэхэпшIэщтым афэгъэхыгъэхэр арых. Мы-макIэу адыгэ тхакIохэм, уса-кIохэм атхыгъэхэри ахэлъы-гъэх. Дунэе литературэм нахъ кыыхэщэу тхыгъэ тхылхэри зэригъэгъотыштыгъэх. Ахэр ыугъоштыгъэ къодыгъэп, яджэщтыгъэ, урокым шигъэ-федэщгъэр къахыштыгъэх, ары иурокхэм тызыкIагъэ-щтыгъэри.

УДЫКIЭКО Казбек.

НАРОДНЭ ПИСАТЕЛЭУ ЦУЕКЪО ЮНЫС ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКИ

(Къызылэлыкlorэ
мэлылфэггум и 14-м
кыдыкыгъэ номерым ит).

Лы абрэгъошхом илыгэкI шъуашэ гури кыегъузы нахъ ай! «Абрэдж-тхымыкIэжъ», ыл фэузы ренэу ситэтэжъ игъон-чэдж лъапэхэр дэгъэчэрэзэе-жыгъэхэу, лъапцIэу гъогунэ-сапэр зэиутызэ, тилуатIэ блэ-кIы зыхъукIэ; «Сыдыгущэр иабрэдж насыпнчъжыым», — нэнэжъ арэуштэу кIэлъызыло-жыырэр, бэдэдэкIэ ежъ нахъ лъагэу дэжыеч бэщшъхъа-кыутымэшхор зышъхъыщылъэ-гыкIырэ лы абрэгъошхом чы-жэкIэ кIэлъыплъэжыызэ.

Непэ кызынэсыгъэми сынэ-гу зэрэкIэт синэнэжъ цыкIу лIым зэрэкъэрэгъулэгъагъэр: бэдзэогъу тыгъэхъажъушхом зэпионтIыкIымэ зэпищэнтIы-кIызэ, бэщ кIыхъэшхор ылэдэ-жъэу, губгъом кызырэкIыжъ-рэр ыгъэунэфыгъэти, къужъ лэгъэшхор фыдилъэсыкIы-гъагъ, мэлэшум сыриутэу сэри ыуж силъэдагъ джы, ыкIыб зыкыозгъэбылхъэзэ. Зыкыо-сыушъэфагъ, жъи, пси кыыс-лукIыжърэп.

— Шкы, Иляс, тхъэм укыы-гъэшIыгъэмэ, ымыукилт... — нэнэжъ елъэу лIым.

— Боу сшкын, Пырын...

— Тыгъэм шъыд кыуи-гъэлыгъэгущ, сикIал?..

— Ый, Пырын, тыгъэ шы-лагъа джы! — шкъампI кыы-ригъалоэ, адэрр къужыым хэ-цакъэ, Iаеу сIупс кырегъачъэ, кырегъачъэ шъхъае, спсэ хэ-зыгъ пIонэу къогъум сыкыот, зыкыесымыгъашIэу сIошъ ары. — Алэбыйкъомэ ящыр цыкIуа, Пырын, мы уакIыб дэтыр?.. Абрэдж Шынэгъожъ!

Нэнэжъ икIалэу агу ифэ-щтыгъэм Илясэ илэгъоу ары зэралоштыгъэр. Къэрапыз шъоу къэжъогъэкIэ шыуанышхоу щытым хафи ыстыгъагъ тхъа-мыкIэ цыкIур.

Хъэлъэкъое Шэртанхэр Пшызэ шъолъыр изакъоп, Тенэ псыхъожъ нэсэу шызэлъашIэх. Лъужыр лъызыгъэкIуатэрэмэ ащыш Уцужыкыор ары зыпкъ кыкIыгъэр: реолуэцэм ишыуш зэтэгъэпсыхъагъэмэ афаригъэщэгъэгъэ мэкъу IэшIум ибагъэ къафэмылотыкIыжъэу чылэм непи шагъэшIагъо! Адыгэ хэкуми ары. Джа Уцужыкыом апэрэ сабыеу кыы-фэхъугъэр Иляс ары.

Дунаим кырыкIоштым шIагъо илэу щытэп, ар къэсэз-гъалорэм ышъхъышгуи кыс-хын. Район пчэгум икъээзэкъ писарь мыхъугъэмэ, хэта зы-шIэрэр, Иляс нэмыкI цIэ илэ-ныенкIи пшIэщтыгъэп, моу занкIэу ыцIэ рикIыкIыжъэу. Ары шъхъае, адыгэлIмэ сы-дигъокIи зэрэпсыжърэп ныла ялфыгъэмэ ялоф зэрафэу, Уцужыкыуи, ащ уехъырэхъы-шъжынуу щытэп, теубытэгъэ-егъэшыкыылIагъэ кызыхигъэ-фагъэп. Ешъогъагъэу кыычIэ-кIын, писарь лIыжъ цыкIур хъалэлэшхоу кыпэгъочыгъ, шъаор гушIуагъоба, шъаор лIэкъо гъэкIуат ело. Къеупчы-жыгъэп, къеусэжыгъэп. Не-пэ, ело, урысыбзэр кылотэкъу, Иляс, шыблэдз бэлэхъажыым, имаф, шъо шъуи Елес кыыз-фаслорэр. Мэфэ шIагъу, зи епIолIэнэп, Иляс епэсыгъэ шыпкIэ!..

Мэгулэжы кыээзэкъ лIы-жыыр:

— УмышIэмэ кыысIон, са-быир дыригъэтхэнэу кыфэ-кIуагъэм, Уцужыкыо шъхъа-ем, кыылобыбэ, жыкыэщэ-гъуи, шыпкыэмкIэ, ригъэфэ-жыырэр, зынахъ шыыхъ лъэш мыхъужыырэр ары. О-о!.. Пе-гъымбар шъхъалэу ку псын-кIэм исэу, машIор ошъогу къатмэ ащыретэкъухъэ! Е-е! УмышIэмэ сшIэрэп нахъ... — ижъкIэ урысмэ зэралошты-гъэу, джыри «С»-р кыпыгъэ-хъуагъ, — Иляс-с!.. — щыгъэ. АдыгэлIым ешIэ пшIошIа: Иляс ылуи тхылъым фыди-тхагъэу ары. Къэхъоу лIы хъумэ, черкес-сабыи цыкIур

Иэты, Къушъхъэ КъопIэжъмэ алъэныкыокIэ зегъазэ, хъау, Иляс ары арэуштэу зынэгъу кыкIэзгъэуцорэр. Ежымы илахъ хэлъ, ежыри адежъыу-ба зэрильэкI тIэкIукIэ. Сыди-гъокIи хъакIэщым исмэ за-дешIы, ымакъ джы адишIы-рэр. Апэм адыригъэштэ-ады-римыгъэшташъоу, ары адэ! Зэ нахъ зыригъэукуыхъэу, зэ жыы имыкыу-имыкыоу тыри-гъэфэн ымылэкIэу, хъазабы-шхо хэты. Зи шIу ахэтэп — ордэ нэхъэижъмэ сыдигъокIи адегъэштэгъошIоп. Зэ шъхъа-ем, «тэтэжъым икIалэ» кыы-кIэрылхъадэхэмэ IаплIышхом

Iумэфэжъ гуши, плъэхъугъэ.

Модрэ Иляс-пегъымбарыри ары, хэчъыегъэгъэнкIэ мэхъу, цIэджэгъоу фэхъугъэм икIукIэ лъыплъагъэп, черкес Иляс ныбжыкIэр, нэрыз ышIыгъа ымышIахъу?

Илэс тIокIырэ тфырэр ары нылэп зызхиушхуагъэр, гъа-шIэм ылэбжъэнкIэ мэкIэ дэд. ГугъэпкIантIэр ушэтыплэу кыпфыкыозымэ ныбжыым зи елгытыгъэп, тэрэзба, Пуш-кин?! ЫшнахъыкIэ Хысэм хымаIэр кыешхъуагъэшъ ары: зекIокIаеу лIакъом лажъэр кыфыхыгъ. Гъунэгъу чылэм, Пэнэжыкыуае, кIалэр дэсыгъ,

тфэу кыысэтыжыы, къезгъэ-хъуштэп ыкIи кыыщызгъэкIэ-щтэп, Къушъхъэмэ яхабзэ тет-кIэ... Ары адэ. Къэрэгъулэмэ азыфагу шыпкыэ...

Хъалэмэтэу игъуи ифагъ, ыгъэгужъагъэхэп. Мыщ нэу-жыр ары нахъыжыым, Иляс, ылэхэр зыралонтIыкыгъэхэри, гужъагъэхэу... Ей гуш, пфэ-мыхъумэ гуаши кэпIэщтба, Абрэджым нахъэу лъышIэ-жыым илэырыгъыпс хэта фэлэджабгъур, а Си Дышъ? Тхъэм урерэмыхылыI нахъ. АI-аI, хъуштыр зэхъухэр ары бгъодэтыгъитIур кызыпыбэ-нагъэхэр нахъ...

Хъадэлусы ешIы гуши, сэр-мыгъо,

Щэмыохъу шыIэ гуш, сэр-мыгъо...

ХъарыпIэхэр фахыхэти Лъэшъ-гъукIэм щэмыохъухэр кырагъэшIыщтыгъэхэу къа-шIэжыы. О, о, о, ооой ийя, о орида...

КысаIоль, Дантес, францу-зым, щэмыохъу закъор фэ-зыгъэчыгъэр хэт мыгъуа? О, о, о хъамышыхыжыы къуп-шъхъэуи кыдэнэжыын, о-о-о-ой, и-я-й-и.

Лэгъу телъми зекIокIаеу пэгъокIыныр хэтрэ шынахы-жыи иджэгукI, ары нылэп мы-дрэми ышIагъэр, ежымырмэ гъэшIэн цIэлужъ.

Ары шъхъае, Сталин кIа-сэм и Конституции идышъэпс нэбзыйхэм, фэуытыжышъ-хэп, ашъоджанэми пхыраку-лы; лIэшIэгъу гъогунэ шIун-кIыжъхэр, зи къаригъэлъыгъэп, дышъэпсырыблэхэу кызылэ-гъэнэфыжыгъэх нэмыкI шып-къэу; хэт изэхашIи хъатыры-шIаеу кыелпэлэсэкли, шIумрэ дэхагъэрэ, Iэмылэжъэу, кы-фигъэбэгъуагъ, бэгъокIаеуи кыегугъу. Тарихъ-жэкIэфы-жыым хъакIэщым шипIугъэ черкес ныбжыкIэм а пстэумэ ямынэгъуе, хъау, акылы ахи-мылхъагъэкIэ арэп, шыIэкIэ-жыым пстэури дэкIодыжыгъэу марксистскэ шIэныгъэм ты-рицIэлагъэм кыпхырижы-жыныгъэр ары нылэп, ым, зэман кIэныжъ бжыгъэгъэу чингъэ-былхъэгъагъэр, хъау, марк-систхэм чIаушъэфэгъагъэр, ей! Зэманхэр, шыпкыэмэ, псынэ-кIэчыым фэдэх кыкIэуцIыны-хъажъ зэпытхэу, сикIэлэ нэф. КызыэкIэожыыхэу джыри.

Арэуштэу лъышIэжыым ихэ-бзэ-шапхъэмэ, жъалымы-пхъэ-шэ-нэшаемэ, емылэIу шIы-хъафэу, зыкыагъэлъай ежъ-ежырхэу ылэпкъ-лэпкъхэр кызыфаумэхъыхэм, кIэлэ гушъэб-гушIэнэжыым иакы-ли, илэшыгыи, сиурыс благъэ зэрилоу, «дальний набег» гушъэм ежъагъэх — жъалымыгъэ хъунми сшIэрэп моуштэу кыы-зэрэслорэр, — гъогунэ кIыхъэ дэд, сыдэу пшIын, щэмыохъумэ зытырашагъэр, ау лIыр, Иляс, Хъэлээкъое чылэгъунэм зышъ-зыушъомбгъурэ натрыф хъэсэ-шхом, губгъобгъоджхэм, афэ-зэщыгъэу шытыти, ежъ къахэ-нагъ, емызэщыжъ кэкIлухъэ-кIошхоу. Джары! Ы, хъапсми, къэмыпшынэпэгъэ дэдэу, кыы-дэкIыжыгъагъэу ядэжъ кыы-гъээзжыгъагъэти. Унэгъо на-трыф хатэхэми, ыпэкIэ кызы-рэсIуагъэу, шъхъах адишIырэр, «партизан» ешIэхэрэр еуплэ-кIух пIонэу, а-енасын! Ышъхъэ тIэкIу кыышэкIэ.

(Джыри кыыкIэлъыкIошт).

ЦУЕКЪО Юныс

КЪАДЫРБЭЧ
ИБЭЩШЫГЪ

Тарихъ романым щыщ пычыгъохэр

къауи сегъэдэIоль Пегъым-бар зыкIэмыхъуштыр! Иляс пегъымбаргушъэ хъугъэп джы мо зэрэплэгъоу.

Тэ тихъэлъэкъое Иляс-Иляс лъэплэгъагъу, Iэпкъ-лэпкъ псыгъо ищыгъ, чыгъэе ичъы-гъакIэм фэд. ИцIыкIугъом кыы-щегъэжъагъ тэтэжъым ихъа-кIэщ кIонIэ-чъапIэ зишIыгъэр; мыр тэтэжъым икIалэшъ шъу-щымыхъ алошъ, фытыныгъэ пстэури шъэожые Iасэм раты; джау къогъупэ шIункIышъом къосэу, ежыри зымы ынэ зыкIыгаорэр. Ым?.. Загъори пшысэжъ-къэбарыжъ пшIэс Iужъум хэгъошыхъажыгъэу, хъау, IуигъэчыиыкIыгъэу, нэф кызырэщыкIыжыгъэр зэп, тIоп, щэп. ХъакIэми ятари-хъылыгъэ Iалъмэкъэхэр, къа-шъхъэщытэкъужъэу, ушъэгъэ зэпытых: ижъыкIэ адыгэмэ кыарыкIуагъэр, гъунэгъу къэ-зэкъхэм яшыгъэхъушIакIэхэр, яунэгъо-унашъохэр ары кызы-щырагъажъэщтыгъэр. ЦыкIу-цыкIуэз, амышIахэу бэмышIэ-бэшIэгъэ дэдэу урыс пачыхъэ-мэ, Кавказ зэо кIыхъашхом хэзэрэгъэзыхъэщтыгъэх. Мыщ дэжыым Иляс ибгъэдэлъ-тео-лэз цыкIу кырэжъалэу кыы-регъажъэ. КыыкIэлъыкIорэ нэгъэупIэпIэгъум, щыгъозэ шыпкы, а Си Пушкин, шыс-мэ ащыщ гъыбзэр кыыхи-дзэщт! Игъо кыбзэ-лэабз! Гъэнэфагъэ кызырэригъэжъ-щтыр. Иляс цыкIуи ышIэ хъужыгъэ. ЗылIэужыгъо ордэ-дыр ышIэрэп нахъ. А згъашIоу Александр Сергеевич, Иляс цыкIум а лIыхъужь ордэхэр, гъыбзэ гуелэ-псезIэхэр зэри-кIасэхэр, нэмыкI сэмэркъэу, лакъырдышI ордэхэр шIу зэ-рильэгъухэрэр кыэсэмыгъау! Аджалым пэуцужыкыгъэхэм, ей-ей, ялушIэ-теплэхэр ахэм кызырэхигъэщыхэрэр. Суб-хъаналахъ! ПшIэхэнэп, писарь гъур цыкIум иIуагъэу, шъэ-жыер Пегъымбар шъуашэм, бзышъхэм иуонкIи! Игъо кыы-зысрэм. Чэщныкъом, тыгъу-рыгъу пIонэу, ордэдым зыше-

чIакъузэуи кыыхэкIы: «Афе-рым, Иляс, гукъэошхо дэд нахъ мышIэми, гъунэм нэсэу кIеб-гъэщыгъ, укъэхъумэ лIы ухъун!»

Мэщытым зыщигъэнэгъуа-джэуи — ныбжыи икIугъэ-пышъ — шэн кыыштагъ. Муа-ры, мо апашъхъэ, псыхъо нэп-кыым тетым. Тхъэм ыпашъхъэ ихъэ шIоигъокIэ. Нэужым зы чэзыуи блигъэкIыгъэп. Ищы-кIагъэм фэдизэр нэмазщыгъыр ыгъэзагъэп пIонэп. Тыдэ шы-Iэми, сыд фэд хъызмэт пылъ-ми — Iэпэ залэкIэ шIокIыгъэп: мэкъу Iэташъхъэм тет пае, пхъэ кыышIэу мэзым хэт пае — игъом блигъэкIыгъэп. Шъофжые е чыгъ чIэгъми кыегъоты. ИтхъэлукIэгъу чIы-плэ сыдигъокIи хъопсагъо. Ым, нэгур зэлынынэфыжъэу кыыллэм зыфегъазэ, хъау, зигъээщт.

АпэрапшIэ амдэзыр ары. Мэкъуао шыIэми, мэзым пхъэ кыыщэшIми, сыдигъокIи ипс хъазыр. Джэрз шъондыр хъурэе цыкIур, Чабэм пасэм кыырахыгъагъэр, жъаум ику-упIэ сыдигъокIи чIэгъэбылхъагъ. Зэмызэмыпсыр зэры-тыгъэр. Псынэпс кыыхыгъакIэр ибгъахъомэ, тхъэм сытыре-мыгъэкIуад, Iэзэгъу псыIэ-шIоу кыуэтыжыы. А-енасын! Ыгуи ыкIышъуи кыбзэ-Iубзэх, Алахъалэм инэрылэгъу. Ары, тэтэжъ ихъакIэщ кыбар дахэу илыгъэ кIалэм, Иляс, ыгурэ шышъорэ сыдигъокIи зэритхъэ-кIыкIыгъагъэхэр, ей, апэрэ осым нахы нахъ къабз пIонэу. Джары.

ЕтIани, псынэм икуугъэ сы-дым уигъэшIэн, нахъ шъхъэ-кIэфэ-гуфэбэгъэ куу хэлъэу чылэм цыф кыдэхъухъажы-нэп алоштыгъэ, ей-ей, илIыблэ-нагъэкли ары, занкIэу Шэбат-накыом шыпкыэу, арэпышъ, нартжыри пшIигъэгъушъэжъэу. Ащ фэдэхэри лэпкъым кыы-хэкIых, ори ушыгъуаз, синэ-фын. Ау... Ау гушъ... тэ укикIи лажъ, лэжъэ мыгъо шыгъу-бэжъ. Хъау, Лэжъэ-Нэбэлэжъ-Нэхъужъ. Гу убэжъ... Ти Мэ-шIодз-тхъэ Iупажъэ, Шыблэ

комсомолым ирайкомы исек-ретарыгъ, тхъэм ихъакI, Уцу-жыкыо икIашъхъэ зыгъэдэ-хэштмэ ари ащыщ алоу, чылэм дэсыр ехъуапсэу! Хымэлэ дэ-дэ гушагъэп, узыфит шыIэп нахъ — иныбджэгъужыгъ, кыбэбэртэе кIалэу ари район гупчэм щыпсэуштыгъэ. По-чтэм инэчалныкыгъ. Пшъэшъэ Iоф-жъоф пае, хъау, Хысэ икыэ-чэн кытырихынэу... Ей!

Шэртан кIэлэ нахыкIэм ыгу пцэшIо щитф шыпкыэ хигъэ-тIысхъагъ. О шыIэми ышIа-гъэп, чIэ шыIэми ышIагъэп. ХымаIэм — хымэлэ дэдагъэп шъыу, Iулъхъэр тIу зэфашIэу, ялани зэдыпэтIысхъэхэу, псэ-лтыхъуи шызэдэуджыштыгъэх — икIэрахъо щитфым шэхъу дэлъыгъэни фаеп...

Хабзэм Iофыр ыIуагъ, хъау, Крэснэдар щигъэтэрэзыгъ, лIакъом кыыхэлэбагъэм, гур тыригъэпшахэу ылэзэ, илэ-сипшI хъапс ышIыгъ... Пшы-зэ кIыб чылэмэ кыарыкIыгъэ-хэу бэба тэгъехэу судым чIэ-сыгъэр, ар гъэпшынакIэ хъунэп, сиблагъэ, зылонхэр кыыхэкIы-гъэх; агъэщтэуIугъэшъ ары нылэп алуи, зыгорэхэри сэмэр-кыуэ-кIэнэкIалэу IушхышIы-кIыгъэх; гъэштэуIун кыэклогъэ-кIожыгъэкIэ адатыр — щэри-хъатри кIэнэкIалэу пшIынэу кыкIуа, арэуштэу кыыддэхъа-схыхэу очылхэр ылуи, ызы-ныкъом нахыбэом дыригъэ-штагъэп, кIушъ-кIушъым хэб-лыхъажыгъэу.

Гу убэжъ лъэшыгъ Иляс кыыфыкыозыгъагъэр, ыгъэшIа-гъэ щымыIэу. Почтэм инэчал-ник, кыыдэсыныр хэгъэкли, хъапсым нагъэсынэу игъо ифэ-жыгъэп. Шъо шъуитхылы лъапIи ары сшIошIба зэритха-гъэр: «Кто пролетет кровь че-ловеческую, того кровь про-летается рукою человека...» Ым?

Iофыр зышIауагъэм ипчъэ-шъхъау шыпкы, хъау, кыы-зэринэкIыгъэ кыодыеу ары джы зышъыхъуэр: мары, ылгъэкъуа-цIи кыылу, ау мыщ дэжыым ар сэ кыеслоштэп, тфыри зэрэ-

Зэхэзышагъхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкӕр:
Адыгэ Республикэм
лӕпкӕ Иохъэмкӕ,
Иӕкӕб къэралхэм
ащысӕурӕ тилӕп-
къэгъухэм адырӕ
зӕпхыныгъэхэмкӕ
ыкӕи къӕбар жъу-
гъэм намалхэмкӕ
и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскӕ, 236

**Редактор
шӕхӕлӕр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зидӕшӕлӕр:**
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Первомайскӕр,
197.

Телефонхэр:
приемнӕр:
52-16-79,
редактор шӕхӕлӕм
иапӕр:
гуадзӕр:
52-49-44,
редактор гуадзӕр-
шӕдӕкӕжъ зы-
хыӕр секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъӕр:**

Урысые Федерацием
хъутын Иохъэмкӕ,
телерадиокъӕтын-
хэмкӕ ыкӕи зӕлты-
лӕсыкӕ амалхэмкӕ
и Министерствӕ
и Темыр-Кавказ
чыплӕ гъӕлоры-
шӕлӕн, зӕраушыхъа-
тыгъӕ нӕмӕр
ПИ №10-3892

Гъӕзетым къыхиу-
тыхӕрӕм мыштып-
къагъӕу къахафӕ-
хӕрӕмкӕ къӕзыт-
хыгъӕхэм пшӕдӕ-
кӕжъ ахы. Къа-
тхӕхӕрӕмрӕ гъӕзе-
тым шылажъхӕр-
рӕмрӕ яеплъыкӕ
зӕтӕмыфӕн ылгӕ-
кӕшты. Гъӕзет-
еджӕхэм къыт-
фагъӕхыӕр тхы-
гъӕхӕр зӕхтфы-
хӕрӕп ыкӕи къӕ-
зытхыгъӕхэм
аӕкӕдгъӕхъа-
жыхӕрӕп.

Зыщыхаутырӕ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Пионерскӕр,
268

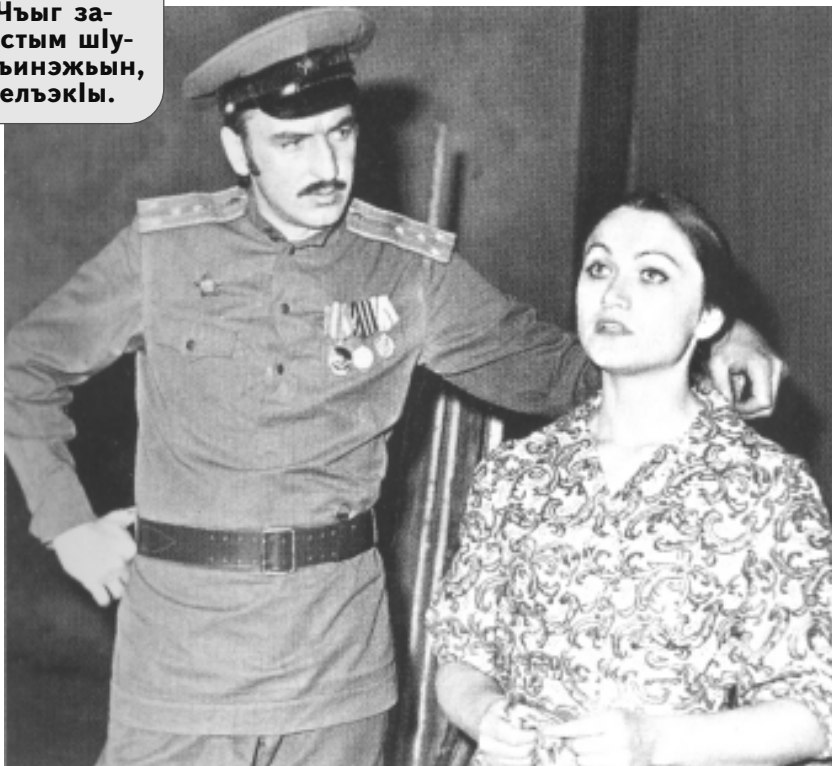
**Пчӕагъӕр
6171
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1019**

Хъутыным
узчыкӕтхӕнӕу щыт
уахъӕр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыхъӕгъӕхъ
уахъӕр
Сыхъатыр 18.00

Цыфхэм шӕукӕ агу къинӕжыгъ

**Нӕпс гухӕкӕри, нӕпс гушӕагъори зы пчыхъэм езыгъӕхыгъӕхэм ягукъӕкӕжъхӕр Урысые Федерациемрӕ Абхъазымрӕ язаслуженнӕ артисткӕу Кӕурашынӕ Фатимӕ фӕгъӕхыгъагъӕх. Ары. Чыг за-
къӕр мӕзы хъурӕп, ау зы артистым шӕу-
шӕагъӕу илӕмкӕ цыфмӕ агу къинӕжын,
лӕгъӕ хӕхыгъэм тырицӕнхӕ елӕкӕи.**

Нӕпс гухӕкӕри, гушӕагъори зӕгъусӕх

Адыгэ Республикэм и Лӕпкӕ театрӕ Кӕурашынӕ Фатимӕ къызы-
хъугъӕ мафӕм ехъулӕу шыкӕогъӕ
пчыхъӕзӕхъхэм гукӕи къыфӕдгъӕ-
зӕжъӕу бӕрӕ уахътӕ къытӕкӕшт.
Актрисӕ цӕрылор игъӕнӕмысӕу
тхӕкӕжыгъӕми, ишхыпӕ шӕаби,
ымӕкӕ гохы тчыгъупшӕхӕрӕп.
Шӕлӕныгъэм фӕнгушӕу, гукӕгъу
зыхӕлӕ цыфӕу, исӕнӕхъат фӕ-
шыпкӕу ар шыгъыгъ.

Кӕурашынӕ Фатимӕ зыхӕлӕжъ-
гъӕ спектаклӕхӕр къӕзылӕтӕрӕ су-
рӕт къӕгъӕлӕгъӕоныр Лӕпкӕ теат-
рӕм гъӕшӕгъӕонӕу шагъӕпсыгъ.
Артисткӕм ынӕгу уклӕплӕзӕ, удӕ-
гушӕилӕнӕу къызышӕогъӕхъу. За-
лым учӕсӕу къӕшӕыгъӕм уяплъы
зыхъукӕи, Фатимӕ рольхӕр къы-
шыштхӕуи уежӕ.

Пчыхъӕзӕхъхӕр зезыщӕгъӕх
артист цӕрылӕхъу Зыхъӕ Заурбий-
р Кукӕнӕ Муратрӕ къызӕрӕлӕуагъу,

Кӕурашынӕ Фатимӕ джыри къыт-
хътым фӕд. З. Зыхъӕм хигъӕунӕ-
фыкӕыгъ режиссер шӕагъу Хъа-
кӕлӕгъӕгъу Къӕсӕй ыгъӕуцугъӕх
спектаклӕхъу «Тартюф», «Иванов»
зыфилӕхӕрӕм, нӕмыкӕхӕми Кӕура-
шынӕ Фатимӕ ахӕлажъӕзӕ, итвор-
чествӕ хӕхъӕныгъӕ инхӕр зӕрӕфи-
шыгъӕхӕр. Артист цӕрылӕу Ин-
нокентий Смоктуновскӕм игъусӕу
Фатимӕ спектаклӕм зӕрӕхӕлажъ-
щтыгъӕри сыдым ымыуаса!

«Утцыгъупшӕрӕп, шӕу утӕлӕзгъу...»

Джары Кӕурашынӕ Фатимӕ фӕ-
гъӕхыгъӕ пчыхъӕзӕхъхӕм зӕ-
реджагъӕхӕр. АР-м и Лӕпкӕ театрӕ
идиректорӕу, Адыгеим инарднӕ
артисткӕу Зыхъӕ Мӕлайчӕт кӕшӕа-
кӕо зыфӕхъугъӕ шӕжъ зӕхӕхъӕм
къышыгушӕлӕгъӕх режиссерӕу
Кӕурашынӕ Аскӕрбий, театроведӕу

Шӕхӕлӕхъӕ Светланӕ, Лӕпкӕ теат-
рӕм иартистхӕр, нӕмыкӕхӕри.

АР-м изаслуженнӕ артисткӕу
Гъӕнӕжыкӕ Асыет езыгъӕджагъ-
гъӕм ащыц Кӕурашынӕ Фатимӕ.
Нӕпсым ынӕхӕр къыгъӕушынагъӕ-
хъу А. Гъӕнӕжыкӕр пчӕгум къи-
хы, гу цыкӕлӕм тӕлӕнӕзӕ къылуа-
гъӕхэм рӕхъатӕу уадӕлун умылӕ-
кӕнӕу шытыгъ. АР-м изаслуженнӕ
артисткӕу Едыдж Викторие мычы-
жъӕу шысӕу бзылфыгъӕ нӕпсӕу
къӕхыӕрӕр слӕгъуштыгъӕ. Ащ
къыпӕгъӕнӕгъуоу шыс хъулфыгъӕ-
хӕми нӕпсыр зӕрӕлӕкӕжыжъӕу зӕп
синӕплӕгъу къызӕрифагъӕхӕр.

Залым чӕсыгъӕх Адыгеим ина-
роднӕ артисткӕу Шӕхӕкӕлумыдӕ
Нурыетрӕ ащ ишхъӕгъусӕу, шӕ-
ныгъӕлӕжъӕу Къуныжъ Мыхъамӕтрӕ.
Кӕурашынӕ Фатимӕ театрӕм фӕ-
зышагъӕм ахӕр ащышых. Фати-
мӕ ышыпхъуоу Асыет, ышӕу Рус-
лӕн, режиссерӕу Хъакӕлӕгъӕгъу
Къӕсӕй, общественнӕ Иохъилӕн-
хэм чанӕу ахӕлӕжъӕр Мӕшфӕшӕу
Нӕдждӕт, нӕмыкӕхӕри пчыхъӕзӕхъ-
хӕм хӕлӕжъагъӕх, Фатимӕ къӕбар
гъӕшӕлӕгъӕонхӕр къыраолӕн зӕр-
лӕкӕштыр тӕшӕ. Икӕоджӕгъухъу
Кошхъаблӕ къыкӕыгъӕхӕри бӕ хъу-
штыгъӕх.

Актрисӕ цӕрылӕхъу Кушъу
Светланӕрӕ Уджыхъу Марыетрӕ
Ф. Кӕурашынӕм ипшӕшӕгъӕуӕх,

шыпхъум фагъадӕу агъӕлӕа-
пӕштыгъ. Ахӕр пчыхъӕзӕхъхӕм
къызышӕгъушыӕхэм Фатимӕ къа-
готӕу, джыдӕдӕм сценӕм къадыте-
хъаштӕу къытшагъӕхъуӕ.

Тхъагъӕпсӕу республикӕ теле-
видениер. Ащ иохъылӕм дискым
тыратхи архивым къыхагъӕнӕгъӕ
спектаклӕхӕр, къӕшӕыгъӕхӕр пчы-
хъӕзӕхъхӕм шытлӕгъуӕгъӕх. Хъа-
къунӕ Заремӕрӕ Гъӕнӕжыкӕо Ас-
кӕррӕ зӕдаусыгъӕ ордӕу «Гызхӕ-
кӕжыкӕм» Кӕурашынӕ Фатимӕрӕ
Уджыхъу Марыетрӕ къӕлӕкӕи гъӕ-
шӕлӕгъӕонӕу къыфагъӕотыгъӕр комед-
ие жанрӕм нахъ пӕблагъӕми, гу-
шысӕу хӕлӕыр шылӕныгъӕм къы-
хъыгъ.

Ордӕулоу щытыгъ

Кӕурашынӕ Фатимӕ мӕкӕи Иӕты-
гъӕ дӕх иӕагъ. Спектаклӕхэм къа-
щилӕрӕ ордӕхэм язакъоми, уедӕу
пшӕлӕгъуоу бӕрӕ уахътӕ къыхӕкӕи-
щтыгъ. АР-м изаслуженнӕ арти-
стӕу Сихъу Станислав пчыхъӕзӕ-
хъхэм къышилӕтагъ Фатимӕ игъу-
сӕу «Мыухыгъӕ роман» зыфилӕрӕ
ордӕыр къызӕрӕлӕгъагъӕр.

Спектаклӕу «Сомӕ мин 600»-м
Кӕурашынӕ Фатимӕ зӕрӕхӕлажъ-
щтыгъӕри тчыгъупшӕрӕп. «Шӕу-
забӕхӕр» зыфилӕрӕм Ф. Кӕурашын-
нӕм ишӕныгъӕу къышыгъӕлӕгъӕ-
гъӕ кӕодыеп. Шӕлӕныгъӕр «къызӕ-
пкъырихыгъ» пӕомӕ хъукъӕоныгъӕ
хъуштӕп.

Фатимӕ ролыкӕхӕр къышӕын-
хэм зафигъӕхъазырӕу, уз хъылӕр
пӕрыохъу къыфӕхъугъ. Сымаджӕу
бӕрӕ пӕм хӕлӕыгъӕп, иныбджӕгъу-
хэм, иӕхъылхэм гушӕлӕ фабӕхӕр
къыраложыкӕнхъуи игъо ифагъӕхӕп.

Кӕурашынӕ Фатимӕ зыхӕлажъ-
щтыгъӕ спектаклӕхэм ащыц къӕ-
шыгъӕхӕр пчыхъӕзӕхъхӕм шыт-
лӕгъуӕгъӕх. Артистхэм шӕфӕу
нӕпсыр зӕрӕлӕкӕжыкӕнхъуи фӕ-
ягъӕхӕми, къадӕмыхъугъӕу къыт-
щыхъугъ. Хъау. Ащ фӕдӕ артист-
кӕм итворчествӕ зыми зӕрӕхъмы-
кӕуакӕлӕрӕр арӕп къатӕомӕ тшӕл-
гъӕр. Агъӕлӕпӕрӕ цыфыр къаго-
тыжъӕпышъ, гухӕкӕу яӕр нӕпс-
хэмкӕи къӕошӕ.

— Нӕпс гухӕкӕхӕр тлӕгъуӕгъӕх,
— еӕо Мӕшфӕшӕу Нӕдждӕт. —
Нӕпсыр къызӕхыщтыгъӕм сӕри
сачыш. Артисткӕм урыгушхонӕу
Иохъилӕгъӕи къыгъӕнагъ.

Батыжъ Фатимӕ, Нӕжӕ Мӕрджа-
нӕт, нӕмыкӕ артисткӕхӕми Кӕура-
шынӕ Фатимӕ къышӕыштыгъӕ
рольхӕр сценӕм къыщагъӕлӕгъуа-
гъӕх. Фатимӕ ригъӕджагъӕхӕр теат-
рӕм фӕшыпкӕх, искусствӕр
лӕагъӕкӕуат...

ТИКЪӕГЪӕЛӕГЪӕОНХӕР

Нӕфынӕр зымылӕзгъурӕм угу егъӕзгъу

**Адыгэ Республикэм и Камернӕ музыкальнӕ театрӕу Хъанӕхъу
Адамӕ ыцӕ зыхыӕрӕм къӕшӕыгуитӕу хъурӕ мюзиклӕу «Ослеп-
ленные» зыфилӕрӕр апӕрӕу къыцагъӕлӕзгъуагъ.**

Э. Эгӕдзӕ ытхыгъӕм атехыгъӕу
музыкальнӕ спектаклӕр режиссе-
рӕу, УФ-м искусствӕхэмкӕи иза-
служеннӕ Иохъилӕшхоу Сулей-
манов Юныс ыгъӕуцугъ. Музыкӕр
А. Семеновым ыусыгъ. Къашъо-
хӕр зыгъӕуцугъӕр Грузием иза-
служеннӕ артистӕу, АР-м искус-
ствӕхэмкӕи изаслуженнӕ Иохъилӕ-
шхоу Исуп Аслъан. Музыкальнӕ
театрӕмрӕ профессорӕу Даутӕ Юрӕ
зипӕшӕ Иохъилӕлӕу «Псауныгъӕм
игупчӕрӕ» зӕгъусӕхӕу проектым дӕ-
лӕжъагъӕх.

Дунӕ нӕфыр зымылӕзгъурӕ
цыфхэм, ахӕр лӕкӕи зилӕ пӕцӕм

зӕригъӕлӕрӕшӕхӕрӕм, дысӕу зӕра-
дӕзекӕлӕрӕм, шӕу зыгу илӕ цыфхӕр
дунаир зымылӕзгъуӕхӕрӕм Иӕпы-
лӕгъу зӕрафӕхъуӕхӕрӕм, нӕмыкӕхӕми
мюзиклӕр афӕгъӕхыгъ.

Артистхъу Д. Манакъян, И. Ки-
риченкӕм, М. Кабановым, М. Ар-
зумановым, В. Марковым, В. Ве-
рещако, фӕшхъафхӕми рольхӕр
къашых.

Мюзиклӕр гъӕшӕлӕгъӕоны къӕзы-
шӕырӕр режиссерым Иохъилӕным
кӕу хильхъагъӕхӕр лӕхъанӕу къы-
луатӕрӕм зӕрӕпхыгъӕхӕр ары.

Сурӕтыр мюзиклӕм къыщыты-
рахыгъ.

Нӕкӕлӕбгъом итхӕр зыгъӕхъазырыгъӕр ЕМТИЛӕ Нурбий.